

Det här verket har digitaliserats vid Göteborgs universitetsbibliotek.
Alla tryckta texter är OCR-tolkade till maskinläsbar text. Det betyder att du kan söka och kopiera texten från dokumentet. Vissa äldre dokument med dåligt tryck kan vara svåra att OCR-tolka korrekt vilket medför att den OCR-tolkade texten kan innehålla fel och därför bör man visuellt jämföra med verkets bilder för att avgöra vad som är riktigt.

This work has been digitised at Gothenburg University Library.
All printed texts have been OCR-processed and converted to machine readable text.
This means that you can search and copy text from the document. Some early printed books are hard to OCR-process correctly and the text may contain errors, so one should always visually compare it with the images to determine what is correct.

1894.

6:e häft.

DAGNY

TIDSKRIFT FÖR SOCIALA OCH LITTERÄRA INTRESSEN

UTGIFVEN AF

FREDRIKA-BREMER-FÖRBUNDET

INNEHÅLL:

Vigsselformuläret.

Amanda Kerfstedt, En resenär.

Sven Dahlgren, Kvinnans ställning i det forntida Grekland.

X., Sommarlif.

Litteratur, *Helten Lindgren*, Ösynliga länkar af Selma Lagerlöf.
Från skilda håll.

Pris pr årgång:	För Förbundets medlemmar	kr. 2:50.
	För icke medlemmar	» 4:00.

Fredrika-Bremer-Förbundets adr.: Drottninggatan 54.

Ull och Stickulle

(stickulle = stickad och virkad yllelump) moderas till spinning af alla slags garn samt till väfning af klädnings-, kapp- och kostymtyger, sjalar, filar m. m. All annan slags yllelump mottages till räfning af sänglock. Dessutom mottagas alla slags tyger till pressning, beredning och färgning samt allt hvad till herr- och damgarderoben hörer till färgning och kemisk tvättning. Särskildt rekommenderas förutom våra präktiga sjalar och filtar vår äkta blå *Trinningschejerit* och våra *halvulle-klädningsstyger* såsom varande icke blott genom sitt eleganta utseende utan framförallt genom sin styrka, det hampigaste tyg till arbetsdräkter för herrar och damer. *Självauds-, färg- och presslönerna* billigast i Stockholm. Gods hemtas afgifsfritt från hemmen efter öfverlämning. För större partier från landsorten belänas dessutom frakten fram och åter.

ELMGRENS VÄFVERI, Stockholm.

36 Stora Nygatan 36. — Telefon 1165.

K. M. Lundbergs Bosättningsmagasin och Almedahls Fabriks Försäljningsmagasin

7 Storkyrkobrinken 7
STOCKHOLM.

Specialité: **Linne- och Sängutstyrslar.**

Största härvarande lager af **Linne- & Bomullsväfnader:**

Duktyger, Handdukar, Näsdukar, Spetsar, Lakanslärfter, Broderier.

Färdigsydd **Damutstyrslar**, tillverkade å egen syateljé.

Priskurant och prover sändas franko. Order å väfnader, uppgående till minst 25 kronor, levereras fritt vid närmaste järnvägs- eller ångbåtsstation.

HANDARBETETS VÄNNER
Brunkebergstorg 18, STOCKHOLM.
Förening för den svenska kvinnliga hemsöjdens förädling i konstnärligt och fosterländskt syfte.
Utställning och Försäljning af:
Väfnader, Mattor, Konst-sömnad och Spetsar efter Samla och Nya Svenska Mönster, Nationaldräkter
m. m.

JOHN HOLMBLOM,

Modeaffär för Damkappor,
Stockholm.

12 Kungsträdgårdsgatan 12,

rekommenderar sitt stora och rikhaltiga lager af alla

Nouveautéer för säsongen.

Särskildt får rekommendera mitt stora lager af

Pelsverk för Pelskappor

med därtill passande öfvertyger.

För kapitalister, särskildt fruntimmer, har det länge varit ett önskningsmål att kunna öfverlämna vården af sina värdepapper och skötseln af sina affärer åt någon person eller institution, som med absolut säkerhet förenade punktlighet och noggrannhet i utförandet af det anförtrodda uppdraget äfvensom prisbillighet. En sådan institution är

Stockholms Enskilda Banks Notariatafdelning

(*Lilla Nygatan 27, expeditionstid 10—4*),

som under garanti af **Stockholms Enskilda Bank** åtager sig vård och förvaltning af enskilda personers och kassors värdepapper.

Exempel 1. Om en person hos Notariatafdelningen deponerar obligationer, inkasserar Notariatafdelningen vid förfallotiderna kuponger och tillhandahåller deponenten influtna medel. Vidare efterser Notariatafdelningen utlottningar af obligationer och underrättar deponenten i god tid, ifall en denne tillhörig obligation blifvit utlottad, samt lämnar förslag till ny **placering** af det ledigblifna kapitalet.

Exempel 2. Om inteckningar deponeras hos Notariatafdelningen underrättar Notariatafdelningen gäldenären därom att räntorna å in-teckningarna skola till afdelningen inbetalas, hvarefter de medel, som inflyta, till deponenten redovisas. Vidare tillser Notariatafdelningen att in-teckningarne blifva i vederbörlig tid förnyade. Om en hos afdelningen deponerad in-teckning genom underlåten förnyelse skulle förfalla, ersätter **Stockholms Enskilda Bank** därigenom uppkommen skada.

Förvaringsafgift: 50 öre för år pr 1,000 kronor af depositionens värde, dock ej under två kronor.

PAUL VOSS,

Specialaffär för Sybehör,

43 Drottninggatan 43

(hörnhuset af Klarabergsgatan).

Billiga och bestämda priser.

SVARTVIKS

prisbelönta

1:ma

Stärkelse

rekommenderas äfven såsom gardinstärkelse, och finnes till salu hos alla välsorterade speceri- och diversehandlande i riket. (G. 11874)

Aug. Magnusson

(etablerad 1860)

46 & 48 Vesterlånggatan 46 & 48

Försäljningslokaler: *nedra botten, en, två* och *tre* tr. upp

STOCKHOLM.

Största lager i Norden

af

Kulörta o. Svarta Ylleklädningstyger

Kulörta och Svarta Sidentyger

Bomulls-Tvättklädningstyger

Schalar och Kapptyger m. m.

Observera!

Genom direkta förbindelser med in- och utlandets förnämsta fabrikanter kan jag erbjuda ofvannämnda artiklar **bättre** och **billigare** än någon annan och torde en hvar genom besök i mina lokaler eller genom requisition af profver och varor lätt blifva öfvertygad om fördelen att hos mig fylla sina behof af dessa artiklar.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Profver på begäran
kostnadsfritt.

Riks-Telefon 6 26.
Allm. Telefon 28 67.

Vigselformuläret i den nya kyrko- handboken.

När för snart ett år sedan det då församlade kyrkomötet hade vigselformuläret under behandling, var det icke många punkter i kommitterades förslag, som blefvo föremål för en så liflig diskussion som den om den ifrågasatta förändringen, att uttrycket: »de tu skola vara ett», skulle utbytas emot: »de tu skola vara ett kött». Med stor majoritet förkastades just denna punkt, hvori föreslogs att återupptaga de ordalag, som funnos i formuläret före 1811, hvarest just detta ordet *kött* förekommer. Enligt hvad som sports från de föregående öfverläggningarna inom kyrkomötets presterliga afdelning, hade äfven där allvarliga protester höjts emot en sådan ändring.

Emellertid föll förslaget i fråga om hela detta kapitel och därmed ansåg man vigselformuläret räddadt. Nu föreligger dock färdig i tryck den nya handboken, som redan vid det nya kyrkoårets begynnelse nästkommande adventsöndag skall börja begagnas vid alla kyrkliga förrättningar, och med häpnad finner man att det omtvistade och förkastade uttrycket är insatt. Den första tanke man får är naturligtvis att detta måste vara olagligt, måste kunna öfverklagas, men så är icke fallet. Förklaringen ligger däri, att kommitterade för det nya handboksförslaget bemyndigats att vidtaga jämkningar i afseende på ordställningar, språkliga uttryck, bibelspråks anförande efter den nya bibelöfversättningen, m. m., och det egendomliga har inträffat, att den sålunda reviderade texten, som i själfva verket innefattar en ändring, ja, ett upphäfvande af kyrkomötets beslut, af K. M:t har blifvit gillad och stadfästad.

Det är för Dagnys läsare icke obekant huru kvinnorna själfva, hvilka så ofta förebrås för ligkiltighet i egen sak, för denna fråga om vigselformuläret ådagalagt ett lifligt intresse och därom vittnar den serie artiklar, som i denna tid-

skrift varit införda och i särtryck blifvit på flera håll utdelade. Den med stor spänning afvaktade utgången af kyrkomötets debatt väckte därför en berättigad tillfredsställelse hos de många män och kvinnor, som med ospard möda arbetat för bibehållandet af det nuvarande formuläret och emot införandet däri af det bibelspråk, som särskildt betonar hustruns underdånighetsplikt. I *detta* afseende har också ingen ändring skett, här kunde inga jämkningar företagas, och vi kunna ännu med stolthet säga, att Sveriges kvinnor vid äktenskapets ingående möta en make, som de lofva att älska, icke en herre som de lofva att lyda.

Denna punkt utgjorde för oss visserligen debattens medelpunkt, men därförutom knöts intresset hufvudsakligen till striden om de ofvan anförda i själfva ritualen förekommande orden, och man lyssnade med varm medkänsla till kyrkans män, rika på år och erfarenhet, hvilka framhöllo huru motbjudande det skulle förefalla dem att begagna ett ord, som i närvarande tid måste väcka anstöt och att just vid vigseln och två gånger efter hvarandra upprepa ordet *kött*. En biskop fann det till och med revolterande, att man »satt till ett ord, som man tvekar att inför blygsamma människor nämna vid ett vigseltilfälle». Äfven yttrades, att detta ord borde borttagas, emedan »det kan se ut så som om enheten vore en sinlig allena», samt att det vore särdeles olämpligt att »åter införa detta krassa uttryck, då det icke i nu gällande handbok är upptaget.»

När dessa och dylika omdömen fällas af dem, hvilka å kyrkans och ämbetets vägnar äro kallade att uttala ett sådant ord, med hvilka känslor skall då menigheten lyssna därtill? Skall icke ett ungt brudpar ännu mera »revolteras», en bruds blyga finkänslighet ännu mera såras däraf, och detta på en af lifvets skönaste högtidsdagar?

Vi kunna blott instämma i hvad den kända signaturen Esselde här förut yttrat, och som äfven nu inom dagspressen blifvit framhållet, att reaktionära sträfvanden sådana som detta återgående till gammaltestamentliga ord, bilder och begrepp, blott påskynda införandet af civiläktenskapet, om icke det obligatoriska så det fakultativa,¹ för alla svenska medborgare. »Det går nog därhän ändå», säger Esselde,

¹ = valfria.

»och behöfver ej innebära någon olycka, om det sker i lugn och under godvilligt tillmötesgående. Men om lagen skulle framtvingas genom ett missgrepp af kyrkan och under formen af en fientlighet mot henne, så vore det i sanning illa och skulle kunna göra klyftan mellan vår kyrka och vårt folk ännu större och mera hotande än den redan är». Vi tillägga, att efter detta önskvärdheten och behöfligheten af rätten att avsluta äktenskap inför borgerlig myndighet blifvit ännu mera en sak att beifra, dess vikt för vårt folks nutida bildningsståndpunkt ännu mera belysande.

En resenär.

Den trettonåriga dottern kom springande uppför backen, som ledde bakvägen till prestgården. Hon störtade med andan i halsen in i salen, där modern och husmamsellen sutto och arbetade.

»Mamma», ropade hon flämtande, »nu är pastor Viselius här. Jag såg honom komma åkande på Brogårds mjölkkärra. De stannade utanför boden.»

»Kära Berta», sade prostinnan till hjälpredan, som vistades i prostgården för att inöfvas att styra ett eget hem, »gå då genast upp i flygeln och gör i ordning i gästrummet — nej», afbröt hon sig, »det är ju sannt, där kunna vi inte låta honom bo» . . .

»Nej, för all del», ropade Emma skrattande, »då krypa möblerna ut genom fönstret efteråt.»

»Tyst Emma», sade modern med en tillrättavisande blick, »vi få göra i ordning mellankammarn. Tag en af pigorna med dig och flytta ut ullknytena och väfskedar och allt skräp. Det kan läggas på gästrummet så länge. Lägg en halmmadrass i botten på sängen, och så taga vi det rödrandiga bolstret. Mjukt skall han väl ligga ändå, den stackars gubben.» Hon reste sig och gick fram till linneskåpet. »Se här är lakan, örogott och handduk, och här är tvål.»

»Som aldrig kommer att begagnas», inföll Emma.

»Tyst flicka», sade modern än en gång. »Se här har Berta ett par ljus och tändsticksask. Låt det nu gå kvickt. Ni kan gärna sätta på en brasa i spiseln, så blir luften litet friskare.»

»Ja, det kan då behöfvas», muttrade Emma, medan Berta gick ut för att ställa i ordning åt pastorn.

Modern satte sig åter ned vid sitt arbete. Man var i slutet af april, och luften var kall och blåsig. Salen låg på sidan om förstugan med utsikt åt gården.

»Jag kommer ihåg, att den stackars gubben brukar skrifva bref, när han sitter i ensamheten», sade prostinnan efter en stund. »Spring upp på Victors rum och tag ned hans bläckhorn och gör rent det och fyll på bläck ur pappas flaska. Tag några ark papper inne i expeditionen och en penna. Ja, när jag tänker på saken, så kan du gärna be Lovisa bära hela Victors skrifbord upp i mellankammaren, så får han det litet trefligt, stackare.»

»Det är närapå som om kungen skulle komma», sade Emma, i det hon tämligen motvilligt lade ifrån sig sin bok.

»Det kanske också är en kung», sade prostinnan mildt. »Kommer du inte ihåg: 'hvad I hafven gjort en af dessa minsta, det hafven I gjort mig'?»

»Vänta Emma», sade hon, då flickan redan var i dörren. »Vi skola taga en af pappas skjortor och lägga på sängen...»

»Den vet mamma väl, att han aldrig tar på sig. Tycker någon att han skulle nännas det.»

»Jag skall nog försöka att få honom till det den här gången», sade prostinnan småleende. »Vi ska lägga an på honom både du och jag, så kanske det lyckas.»

»Var säker på att han stoppar den i sitt knyte och behåller den gamla trasan på sig», sade Emma och försvann.

Prostinnan tog upp sitt arbete med en suck. Hon hörde snart sin mans raska och hurtiga steg på gångvägen nedanför. Hon reste sig och öppnade fönstret på glänt.

»Vi få främmande», sade hon.

Han såg upp. Det var ingenting märkvärdigt i blicken, intet vänligt småleende, allting alldeles hvardagligt, begge hade tankarne på sitt arbete och sina plikter för dagen, men man kunde ändå se, när deras ögon möttes, att mellan dem var allting klart, varmt och godt.

»Hvem då», sade han. »Det syns inga hjulspår i sanden?»

»Det är pastorn», sade hon.

»Jaså, har han kommit hit på trakten nu. Ja, kära du, vi få väl göra ett rum i ordning då.»

»Det har jag redan ställt om», sade hon.

Han stod några ögonblick och såg öfver gården, som var kratad för första gången den våren. Solen var i nedgående och kastade en bred ljusrand in mellan visthusboden och kökstrappan. Den snudade vid trädens stammar och lyste som guld mot flygelbyggnadens fönster. Plötsligt klämtade det tre slag för solnedgången. Det kom en stark känsla af hem och trefnad öfver prostens sinne i den stilla våraftonen, ett erkännande af allt det goda han ägde i ett gagnande arbete, ett godt hem, hustru och barn, en känsla af rikedom, som ej så ofta låter förnimma sig mellan hvardagslifvets små förtretligheter.

Han såg framme vid vägens krökning en lång gestalt, rak och ensam. Den syntes så tydligt emot den ljusa aftonhimmelen, där den skred fram med jämna, nästan militäriskt taktmässiga steg, och prosten vände sig om mot sin hustru.

»Vi ska' försöka att ha tålmod med honom i det längsta, Anna, och att vara riktigt vänliga af hjärtat», sade han.

»Ja, det vill jag, Verner», var hennes svar.

Prosten satte sig på gungbrädet nedanför fönstret, medan han väntade på sin gäst. Emma kom just ut ur flygeln.

»Kom hit min flicka», ropade han. »Är det du, som har ställt i ordning däruppe?»

»Ne-nej», sade Emma litet dröjande, »jag har bara tagit upp bläckhornet.»

»Nå, kan du inte hitta på något mer till hans trefnad?» sade prosten med ett leende.

»En ask insektpulver», föreslog Emma.

Prostens panna mörknade. »Jag vill inte höra något skämt öfver olyckan», sade han. »Med det där enda ordet, har du jagat bort aftonens fridsamma, harmoniska stämning. Kom ihåg det till en annan gång, Emma», och i det hans ansikte återtog sitt vänliga uttryck, tillade han, »försök nu att hitta på något, som jag är säker om att det fattas.»

Emma, som blifvit röd ända ut i örsnibbarne af tillrättavisningen, funderade ett ögonblick. »Jag vet, pappa», sade hon därpå och sprang in i huset.

Hon kom åter med en lång pipa och tobaksasken, och på vägen till flygeln vände hon sig om, sträckte pipan i luften, viftade med den och smålog.

Prosten såg upp mot sin hustru. Hon mötte hans blick och de förstodo hvarandra.

* * *

Nu kom den underliga gestalten in på gården. Emma och Berta kommo tillbaka från sina bestyr, och alla voro samlade vid trappan för att taga emot honom. Det klämtade på nytt tre slag i kyrkornet, solen sjönk, och det drog en kall kåre in mellan uthusbyggnaderna.

»Välkommen, pastor Viselius», ropade prosten emot honom, »pastorn kommer med våren i hälarne. Det är litet kyligt i afton i alla fall. Det är bäst vi gå in. Har du en kopp té åt pastorn, Anna?»

Pastor Viselius, som nu följde familjen in, var lång och mager. Håret skulle varit hvitt, om det icke haft en svag anstrykning af grönt, liksom ett lätt mögel. Näsan var skarp och krokig, ögonen, som sutto tätt tillsammans, hade en slug blick under de buskiga brynen, läpparne voro tunna och bestämda; hela hans sirliga hållning och hans sätt att bära hufvudet tydde snarare på militären än presten, han kunde ganska väl ha tagits för en grefve hvad utseendet beträffade, en grefve från förra seklet, ty hans dräkt var af uråldrigt snitt. Han var åttiofem år. Det visade sig i hela hans väsen, oaktadt hans ödmjuka och utprantadt artiga tal, en viss okuflig stolthet och själfkänsla, som hindrade, att han någonstädes blef behandlad som en tiggare.

Han hade haft goda kunskaper och hade som ung student varit informator i högförnäma hus, där han möjligen blifvit behandlad på ett högförnämt sätt. Ett par år efter sedan han blifvit prestvigd, blef han missiverad från en församling till en annan, men han reste icke. Vid påminnelser från konsistorium svarade han helt enkelt: »Jag skall möjligen resa, såvida domkapitlet skickar mig respengar. Själf har jag ingenting att resa för.»

Då till dessa flerfaldiga gånger upprepade ohörsamheter äfven kom en historia af allvarsammare art, blef han slutligen afsatt, och sedan dess hade han i sextio år ansett som sin speciella rättighet att fara och gästa i stiftets prestgårdar. Utan hem, utan kvinlig omvårdnad, ensam och reserverad med afseende på sina känslor, var han, oaktadt han veckotal var en årligen återkommande gäst, för alla okänd. Hans ungdomsbekanta, vänner ägde han inga, hade dött undan; ett nytt släkte hade växt upp omkring honom, men som han aldrig syselsatte sig med barn eller ungdom, var detta släkte honom på sätt och vis alldeles främmande. Han hade under sin lifstid rest mer än de flesta människor, men han hade aldrig varit utom stiftets gränser, om man undantager de år han legat vid akademien. Det var, liksom genom en tyst öfverenskommelse, sed bland presterskapet, att man aldrig gjorde någon antydning om hans kringflackande, hemlösa lif.

Han mottogs naturligtvis olika efter värdfolkets olika åsikter om gästfrihetens plikter, och ofta räknades han nog som ett af de onera, hvilka hörde till bostället, och som man måste finna sig i, men i allmänhet visades han väl så pass mycken välvilja, som man kunde begära för en person, hvilken själf ställde sig fullkomligt utom familjernas angelägenheter och intressen.

Emellertid hade téet blifvit framdukadt; pastorn fick sin vanliga plats vid det lilla bordet vid fönstret, dit prostinnan från stora bordet med vänlig omtanke förde hvad som var nödigt för hans supé.

Prosten gjorde en och annan anmärkning om väderleken och en och annan fråga om den församling, hvarifrån han senast kom, men pastorn svarade fåordigt. Han satt och åt med god aptit, rak och stel som vanligt.

När måltiden var slut, blef han mera meddelsam. »Har min nådiga prostinna sett så kallade pramaputtra-höns?» frågade han.

»Nej, jag har aldrig sett dem, men jag har hört att prosten Löfvéns har sådana.»

»Prostinnan Löfvén skickade med mig en liten korg med sådana ägg, ifall min nådiga prostinna skulle vilja lägga på en kull därutaf. Den står kvar nere i boden.»

»Så snällt af henne», sade prostinnan. »Den korgen kan du springa ned och hemta, Emma.»

»Skulle min nådiga prostinna misstycka, om jag också fick upp mitt bagage? Det ligger äfvenledes kvar därnere — ett något större knyte.»

Emma kastade en olycklig blick på modern, och prostinnan sade: »Det kan Erikpojken hemta och bära upp på pastorns rum. Säg till om det Emma.» Och Emma försvann.

»Har vördige herr prosten hört, att det skall byggas ett så kalladt bönehus i Gottsanda?» frågade pastorn åter, i det han vände sig till prosten.

»Nej, det har jag inte, men sådana börja resa sig litet här och hvar. Jag hoppas de skola blifva till samling och icke till skingring», sade prosten med en suck.

»Ja, det sker underliga ting», sade pastorn, »så mycket som börjar med böne, och som man aldrig vetat af förr i världen — bönesammankomster, bönemöten, bönehus, men om det alltsammans slutar med mera bön, det är frågan. Men är slutet godt så är ju allting godt.»

»Jag kan inte gå in på den satsen», sade prosten. »Det är

bättre, om det är en god början, en god fortsättning och ett godt slut, än om det är bara det sista.»

Pastorn kastade en hastig och hvass blick på honom.

»Högvärdige herr prosten har utan tvifvel rätt», sade han. »Ordspråken ljuga ofta, förmodar jag.»

Nu kom bud till prosten, att en bondgumma ville tala med honom. Prostinnan hade redan gått ut i köket. Pastorn blef ensam. Han satt och trummade med fingrarna på bordet en marsch, som blef allt hårdare och högljuddare ju längre han höll på.

»Mamma, här är äggkorgen», sade Emma, i det hon kom in genom salsdörren, men då hon märkte att ingen fanns i rummet mer än pastorn, stannade hon förlägen.

När hon såg honom sitta där ensam och stirra ut på gården, medan han fortfarande trummade på bordet, tänkte hon på faderns ord om olyckan, och hennes hjärta blef helt vekt och ångerfullt. Hon tog af sig hatten och gick fram och satte sig midt emot honom. Men som han icke tycktes märka henne, ansåg hon sig böra börja samtalet.

»Hur länge var pastorn på Gottsanda?» sade hon. Han såg på henne med en af sina hvassa blickar och teg.

»Så tråkigt det måtte vara att resa jämt», fortsatte hon. »Att resa litet, det vore nog roligt — men jämt.»

Han trummade fortfarande och teg.

»Är det många år?» sade hon med litet lägre röst.

»Kan hon räkna till fyra gånger femton?» sade han och plirade på henne.

»Och inte lefver väl pastorns mamma och pappa förstås, och inte har väl pastorn någon syster eller bror, och ingen fru eller barn — usch, jag tycker så rysligt synd om pastorn så.»

Han teg alltjämt.

»Om pastorn ändå hade en egen byggning», fortsatte hon, »och en trädgård och en hund och några höns. Det finns inga djur, som äro så trefliga som höns.»

Pastorn reste sig upp lång och rak framför henne. Han lade sin hand tungt på hennes axel. »Och det finns inga människor, som äro så grymma som små flickor», sade han. »Tänk en sådan liten klen tunga, och en så stor eld den kan tända!»

Hon såg upp på honom med en förskräckt blick. Hennes hjärta mögnade minst två år i det ögonblicket. Modern kom in i detsamma.

»Nu skall jag följa pastorn upp på sitt rum», sade hon, »knytet är redan kommet.»

När de kommo ut i förstun, mötte dem prosten. »Här har pastorn några nummer af Väktaren», sade han. »God natt, sof godt.»

Prostinnan och pastorn gingo tillsammans öfver gården och upp i flygelbyggnaden. De stego uppför en kort trätrappa med nötta steg och in i mellankammaren.

»Jag tände en brasa i spiseln», sade hon, »men jag ser att den redan falnat ut. Här ligger litet ved upptrafvad mellan skåpet och väggen, ifall pastorn skulle känna det ruskigt. Nu har pastorn hvad han behöfver, tänker jag. Om pastorn är snäll och tar den här natt skjortan, så ska vi tvätta den andra och om det eljest är något...»

»Nej, det är ingenting, min allra nådigaste prostinna, allting är bra, mycket mycket bra.»

»Nå, godnatt då, pastor Viselius», sade hon med mild röst och räckte fram handen emot honom. Han vände sig mot fönstret utan att ta hennes framräckta hand.

»Den här prestgården ser ut som ett litet slott», sade han med ett kort skratt. »Nå, ja, flygeln är också bra, och min allrasötaste prostinna är allra bäst, och så flickan se'n.»

Det var en underlig kontrast mellan hans stolta uppräta hållning, hans örnäsa, hans skarpa ögon och ironien i hans ödmjuka ord. Den slog prostinnan för första gången. Det var ju just det, som var det underliga med honom, och som hon aldrig förr kunnat utfundera. Han stod där som en gammal kung framför henne i vårskymningen.

»Skall jag tända ljuset åt pastorn?» sade hon helt ödmjukt.

»Min nådiga prostinna! Ni öfverhopar mig med godhet. Nej, jag ber, min nådiga prostinna, intet ljus ännu.»

»Ja, godnatt då», sade hon med en suck. Hon visste icke hvar för, men hon kände sig sorgsen, när hon gick ned för trappan igen.

* * *

Han stod kvar i fönstret och såg henne gå öfver gården. Då höjde han sin knutna hand, mager, tunn med tjocka blå ådror, skruppen och knotig — med en kraft som kunde förfära.

»Ve», ropade han, i det han hötte efter henne. »I huggormars afföda. Jag hatar, jag förbannar er. Ondt öfver er allesammans, elände öfver gamla och unga! Må maten bränna er, må taket falla öfver er, må träden krossa er» — han pustade ut och hemtade andan med vidgadt bröst som om det varit den största njutning att tala ut, och med ett ursinne, som ökades med hvarje sekund, lyfte han också

den andra handen och skakade den hotande i luften, »må — må — må elden falna ut på härden och det bli tomt — tomt och svart och slocknad! allting.»

Han tystnade och lugnade sig småningom. Efter en stund gick han fram till skrifbordet. »En gång», mumlade han, »slår också min timme, och jag skall visa er hvad jag äger.»

Han knöt med stort besvär upp segelgarnet, hvarmed hans knyte var omlindadt, sökte bland en hop skräp, som var samladt i en cigarrlåda, fram en ljusknekt af bleck och en liten ljusbit. Sedan han väl fått den fast på knekten, tände han den, tog varsamt de båda ljusen ur stakarne och lade dem i en större papplåda, som redan förut innehöll några ljus, och som tycktes afsedd till ett förvaringsrum för sådana. Han lade alltsammans tillbaka i knytet åtföljdt af prostens rena skjorta. Därefter knöt han ihop det på samma konstmässiga sätt som förut.

Allt detta stök tycktes dock trötta honom. Han satt en stund framför skrifbordet, innan han började skriva ett bref. Slutligen skref han dock med hög redig ehuru något darrande stil:

Jungfru Lovisa Tenstedt.

Jag är mycket förvånad öfver din begäran. Du säger att jag är din morfar. Det är ganska besynnerligt att du kan påstå det, eftersom du väl vet, att jag aldrig varit gift.

Kan du tro att jag kunde hjälpa dig att sätta upp en ordentlig strykinrättning, då det i hela stiftet är väl bekant huruledes jag har det? Man skall akta sig för inrättningar, min kära jungfru Tenstedt — det kan bli till en buse, som förföljer en människa hela lifvet. Ja, ja, jag menar inte precis strykinrättningar, men mitt råd är, att hon slår de där tankarne ur hågen. Om, som hon säger, hon har hört, att jag blifvit afsatt från prestämbetet för hennes mormors skull, så tyckes det mig att jag skulle ha haft nog omak för den personen, ifall det skulle vara sannt, och icke vidare behöfva ha molest af andra och tredje led. Men slå hon döförat till för sådant eländigt tal, det är det råd jag kan ge. Onda tungor finnas godt om, men pengar äro tunnsådda här i världen. Stryk hon fortfarande ensam med sina små järn, man bör akta sig att ha för många sådana i elden.

Pastor *Tim Viselius*.

»Tim — — hm.» Utan att han vetat det hade ett minne dykt upp hos honom, minnet af ett smeknamn, som han icke hört på sextio år. Han nästan ryste, under det han skref öfver med små

bokstäfver »otheus». Men det där Tim stod där ändock med sina tre höga bokstäfver som en blek vålnad från en försvunnen tid.

Han lade skyndsamt ihop brefvet och förseglade det.

I detsamma kom tjänstflickan upp med vattenbrickan. Det var seden där i huset, att vattnet skulle hemtas från källan i sista stunden, så att karaffinerna skulle imma, när de buros in i sofrummen.

»Går posten i natt?» sade pastorn.

»Ja, man får lämna bref till klockan tio nere i boden.»

»Har prosten postbok?»

»Ja vars, det har han.»

»Var snäll och lämna ner det här. De kunna skrifva upp det i boken. Men glöm det bara inte.»

»Nej, för all del. Jag springer strax.»

När pastorn blef ensam vek han upp en af tidningarne och ögnade i den. Men han lade den snart ifrån sig. Han hade ingen riktig ro. »Den där fördömda flickungen«, mumlade han ett par gånger. Därpå drog han fram en påse af grof buldan, som han hade hängande på ett snöre innanför västen. Ur den drog han ut ännu ett omslag af svart vaxduk och sist kom där fram några gulnade och nötta handlingar. Han räknade dem vid det fladdrande ljusskenet. De voro nio, två af dem voro nya. Han lade dem afsides medan han tog upp sin slitna plånbok. »Fem kronor fick jag, då jag reste från Löfvéns, men här får jag tio. Jag känner mina Pappenheimare», sade han med ett slugt leende. Han stoppade sedeln tillbaka i plånboken och började därefter långsamt veckla upp handlingarne, under det han sakta mumlade siffror och tal. Han eggade upp sig så, att han till sist förde dem en efter annan till sin mun och kysste dem med små korta, torra, smackande kyssar.

»O, du gudomliga», sade han, »o du härliga makt! Du är skönare än kvinnors kyssar, du är säkrare än mäns vänskap, du besestrar ålderdom och sjukdom, du håller sinnet lifligt och krytt. Härliga, trefaldt härliga makt, som ligger i dessa papper. Om jag inte hade dem, så skulle den gamle bedragaren inte ge mig en skilling. En sådan gammal sniken lumpsamlare och procentare som han är. Men jag har honom fast. Han hänger här på kroken. Han törs inte neka att ta emot mina packor, för då säger jag upp och tar ett af hans präktiga hus. Men snart, snart skall jag ha det med ränta och allt. Mina gamla trogna inteckningar!» Han hade dem alla utvecklade framför sig ock kysste dem på nytt, men just då slocknade ljusstumpen.

I början föreföll det honom som om natten varit fullkomligt mörk, men småningom, när han setat en stund, började hans ögon vänja sig vid mörkret, och han fann att en svag ljusning kom genom fönstret bakom honom från stjärnhimlen utanför. Han började i minnet genomgå alla skuldsedlarnes siffror och summera dem för tusende gången. Men han hade varit uppskakad denna afton mer än vanligt. Hans själsspänning slappnade så småningom af. Mörkret, den bekväma stolen och de åttiofem åren inverkade på honom. Han föll tillbaka mot ryggstödet och somnade.

När han efter ett par timmar vaknade, skakade han af köld. Det var midnatt, och rummet var beckmörkt. Han visste i förstone icke hvar han var. Men småningom började minnet återkomma.

»Hu», sade han halfhögt, »så kallt här är. Men sade hon inte den där nåden, att det låg ved mellan skåpet och kakelugnen. Så kolmörkt här är». Han lutade sig på sidan och började trefva på nattduksbordet efter tändstickorna. Men han hade själf flyttat dem, när han tände ljuset, och han fann dem icke. Han svor till, reste sig upp, fann veden, trafvade den i kakelugnen och började blåsa på den. Men alla kol från den föregående brasan voro redan slocknade, och han fick ingen eld. Då påminde han sig att han hade en tändsticksask i byxfickan. Han tog upp den. Den innehöll blott en enda sticka.

»Nåja», sade han med ett litet kort skratt, »vi få tända med den högärevördiges Väktare». I mörkret tog han tidningen från bordet, föll på knä framför kakelugnen, skrynklade ihop den och stoppade den fast och säkert mellan träden. Så repade han eld och höll stickan under papperet.

Han låg där på knä och såg hur det började flamma.

Men hvad var det som stirrade emot honom ur lågorna? Var det icke hans eget namn, var det icke röda sigill och blå stämplar?

I början begrep han det icke, och han gnodde sig förvirrad i ögonen. Men plötsligt klarnade det i hans hufvud.

»Håll», skrek han ursinnig, »håll du djäfvul till eld — håll säger jag dig —». Han ref med fingrarna i den, han sträckte sig upp mot bordet och tog karaffinen och slungade i lågorna, men det bara knastrade och krasade och brann, och det röda lacket dröp på de hvita träden som kåda, och de svarta flagorna flögo upp i skorstenen som små fjärilsvingar. Det hjälpte icke, han fick några svartbrända hörn af papper räddade, det var allt.

Han försökte krypa fram till stolen. Men han kunde det icke. Brasan fortfor att brinna muntert och lustigt, med sprittande, sprakande lif, men han låg hoprullad på golfvet som ett gammalt klädbylte.

* * *

Man brukade icke väcka pastor Viselius i prostgården. All borstning hade han undanbedt sig, och prostinnan unnade honom att ligga ostörd till långt fram på förmiddagen. Frukost kunde han få när han behagade.

Den var också denna morgon redan undanstökad för familjen, och prosten hade dragit sig tillbaka till sitt rum, då han fick se en skepnad komma ut ifrån flygeln. Den var ihopsjunknen, så att man knappt märkte att den hade ett hufvud, och den skred framåt med små, ojämna, stapplande steg. Prosten förstod i förstone icke hvem det var.

Han gick ut i förstugan och mötte pastorn. »Hur står det till i dag?» sade han, i det han vänligt tog honom under armen och ledde honom in. »Är pastorn inte kry?»

Pastorn såg upp på honom med en hjälplös, tiggande blick.

»Vill prosten göra mig den barmhärtigheten att skjutsa mig till stiftsstad. Jag skall inte sedan vidare besvära.»

»Sätt sig ner pastor Viselius. Hur är det nu egentligen? Är pastorn sjuk? Nog vore det då bättre att stanna här. Pastorn skall inte behöfva sakna någonting.»

»Nej, nej, jag vill inte stanna. Jag är inte sjuk. Jag måste bara hem, till mitt barnbarn. Vill inte prosten skjutsa mig — nu — genast.»

»Jo, det vill jag visst», sade prosten, som blef rörd af den gamles hjälplösa utseende, »men först måste pastorn äta.»

»Nej, nej, jag har inte tid att äta, sätt bara för.»

Trillan med den lilla halfkuren uppslagen befalldes fram, hösäcken bands bakpå, pastorn kläddes på och tvangs att svälja några klunkar kaffe. Då det blef fråga om plats för knytet, ropade han häftigt till: »Knytet kan vara, låt oss bara ge oss i väg.»

Men knytet fick rum ofvanpå hösäcken och så for han den fem mils långa färden till stiftsstad, följd af familjens vänliga afskedsrop, dem han icke tycktes höra.

Han satt hela dagen tillbakalutad mot suffletten utan att tala. När hästen betade en timme på vägen, satt han kvar i vagnen lika orörlig och tyst.

Fram emot kvällen körde de in i staden. »Till strykerskan jungfru Lovisa Tenstedt», sade han åt drängen, som hörde sig för i en kryddbod och blef visad på rätt stråt.

Det var en liten rödmålad byggnad, som låg på en stenhäll uppkrupen midt i backen nedanför baksidan af biskopshuset. Den såg ut att kunna falla ned när som helst från sin höga plats. För öfrigt vette den åt en bakgata.

Vagnen stannade nere vid den smala, knaggliga gatan. »Det är bäst jag följer pastorn opp», sade drängen, »hästen står nog».

»Ja, det är nog bäst», sade pastorn.

Han hängde sig vid den grofva karlens arm och hade svårt att lyfta benen uppför backen. När de kommo fram, sköto de upp dörren och stego in.

Ingen var i rummet mer än en ung kvinna, som satt på soffan mellan staplar af rena kläder. Hon hade ett bref i handen, som hon just vek ihop, när de kommo in.

»Gu' kväll», sade drängen, »här har vi nu ändteligen fått hit pastorn.»

»Hvilken pastor?» sade hon, ty det var redan skumt nere vid dörren

Pastorns hufvud hade fallit ner mot bröstet och han teg.

»Ja, tromme jag vet hvad han heter», sade drängen, för vi kallar honom bara pastorn hemmave.»

Flickan kom fram och såg på dem. »Jaså, är det han», sade hon med hård röst. »Ja, jag känns inte vid honom, för det står i det här brefvet att han inte känns vid mej.»

»Låt mig få ett litet hörn att dö på, Lovisa», sade pastorn och lyfte upp hufvudet. »Du är ju ändå mitt barnbarn.»

»Jaså, låter det på den trallen nu», sade hon. »Nej pass. Jag skref och bad er om litet hjälp, aldrig så litet, just för att jag var ert barnbarn. Ni vet själf bäst hvad ni svarade, ni gamle girigbuk där.»

»Bara ett enda litet hörn», mumlade pastorn, som ännu hängde vid drängens arm, »en kort liten tid.»

»Jag har inga hörn», sade flickan, i det hon gick tillbaka och började rödja kläderna från sängen.

»Herre Gud, hon kan väl inte vara så obarmhärtig mot stackarn», sade drängen, »hon får väl ta'n, för jag vet då inte hvar jag ska' göra of'en inte.»

Men nu reste sig pastorn upprätt och rak. Hans ögon ljungade och hans röst dundrade, när han sade: »Led ut mig och lägg

mig på stenhällen, och res er väg. Jag vill inte mer ligga i någon människoboning. Jag har gästtat nog i mitt lif.» Men i detsamma gled han från drängens arm ned på golfvet.

»Ser hon nu», sade drängen.

Flickan blef rädd. Hon ref täcket af sängen, redde till den med lakan och kudde och sedan de tagit af honom hans kläder, hjälptes de åt att lägga honom där.

Så låg han till andra dagens kväll. Stundtals sof han, men äfven när han var vaken låg han alldeles tyst och stilla och följde henne med ögonen, där hon stod och strök och redde med sina kläder.

Godt låg han och varmt var det därinne. Mat hade hon försökt att ge honom, men han tog blott helt litet.

Slutligen på kvällen andra dagen började han tala.

»Det här är ditt hem, det här, Lovisa», sade han.

»Ja, det är aldrig för rart», sade hon.

»Men, du förtjänar det med ditt arbete.»

»Åh ja, slita får en nog.»

»Du förstår inte hvad du säger«, sade han svagt. »Hem, arbete.»

Och med ens, som han såg henne stå där i sin ljusa bomulls-klädning vid strykbrädet med ryggen mot honom, och de rena gardinerna för fönstret, och strykelden, som brann i spiseln, och kaffepannan på sin trefot framför den, kom hela familjelifvets förlorade paradiset för honom. Han började att stöna och vrida sig. Allt hvad han i lifvet saknat grep sig med längtans klör fast vid honom. Han ville lefva om igen — han ville —.

Efter en stund, under hvilken han tycktes ansatt af våldsamma plågor, sträckte han upp armarna i luften och ropade med hög röst: »Lovisa, ge mig ändå lite kärlek.»

»Hvar skulle jag ta den ifrån»? sade hon hårdt. »Ni har minnans inte varit så emot mig, att jag har någon kärlek att ge.»

»Jag gaf dig en gång en silfverring», sade han matt.

»Ja, det var en hög. Ni har allt många och stora gärningar att minnas, ni.»

»En silfverring», sade han igen. Han räknade nu icke efter ringens värde, utan efter den våldsamma strid det kostat honom att köpa den. Det var den enda seger han kunde minnas. »Kära lilla silfverring», sade han med slocknad röst.

»Kanske ni vill ha den tillbaks», sade hon hånfullt, ty hon var ond, att han skulle ligga där i hennes fina säng.

Men han svarade icke. Hon strök på, fastän hon hörde hur han stönade och våndades.

Slutligen ropade han igen, högre än förra gången: »Lovisa, var barmhärtig. Ge mig lite kärlek. Bara ett ord.»

Hon vände sig om och såg på honom, och hon blef rädd, så dödsblekt var hans skarpa ansikte.

»En prest», tänkte hon. Och så kastade hon en halsduk på huvudet och sprang rakt uppför backen till biskopsgården.

Därute gick biskopen själf och skar kvistar af sina träd.

»Kom», ropade flickan flämtande, »det ligger en döende ner i min stuga. Han skriker, och jag är så rädd.»

Biskopen lade trädgårdsknifven ifrån sig och gick hastigt de få stegen ut för backen med henne.

Där låg pastor Visilius, den resande presten, fortfarande med armarne i luften. När han fick se flickan ropade han tredje gången: »Ett enda kärlekens ord, Lovisa», men den gången, lät det som ett helt lifs jämrande, törstande ångestskri.

Biskopen lutade sig öfver honom. »Känner ni då ingenting om Guds kärlek, som är till för alla», sade han.

Men den döendes armar föllo ned på täcket: han stirrade stelt på biskopen. »Bara en silfverring», sade han — och så rosslade det sakta i halsen på honom och han var död.

Lovisa började högljudt gråta. »Ett så'nt eländigt lif, som han fört», snyftade hon, »och nu är han död, och jag var bara elak emot honom till det sista. Hur skall det gå med honom och hur ska' jag kunna få förlåtelse?»

Biskopen stod stilla vid sängen. »Ja», sade han mildt, liksom för sig själf, »noga sedt, så kunna vi kanske inte göra mycket mer någon af oss än längta efter kärlek.»

Amanda Kerfstedt.

Kvinnans ställning i det forntida Grekland.

Den äldsta urkund vi äga för kännedomen om det forntida Grekland, de homeriska dikterna, visa oss ett samhällstillstånd, i hvilket kvinnan intager en aktad ställning och åtnjuter en hög grad af frihet. Grundvalen för samhällsordningen är den på *engifte* bygda familjen.

Visserligen omtalas här och hvar, att mannen utom sin laggifta hustru har en frilla i huset, men detta synes icke hafva varit det vanliga förhållandet och, där det förekommer, har hustrun en helt annan och mera aktad ställning än frillan; den förras barn hafva också såsom äkta större arfsrätt än den senares. Ett undantag utgör på sätt och vis Priamos, konungen i Troja, hvilken utom Hekabe, den egentliga drottningen, har åtminstone en annan hustru, Laothae, jämte åtskilliga frillor, men detta synes vara att räkna bland de drag af österländska seder, som Homeros inlagt i skildringen af trojanerna i motsättning till de på andra sidan Egeiska hafvet boende grekerna. Då sederna i den värld, som Homeros beskriver, ännu hafva åtskilligt kvar af det vilda tillståndets våldsamt, är det naturligt, att kvinnorof ej sällan förekomma; och då en man får sig sin hustru på regelbundet sätt af hennes fader, har uppgörelsen karakteren af ett köp, hvarvid friaren bjuder fadern skänker och, där flere täfla, den friare vanligen föredrages, som bjuder mest. Detta oaktadt behandlades kvinnorna ständigt med mildhet, och de utöfva stort inflytande på männens handlingsätt. För en kvinnas skull företaga Greklands förenade furstar härtåget emot Troja, och för en kvinnas skull utbryter emellan Agamemnon, de framför Troja lägrade grekernas öfveranförare, och Achilles, deras yppersta kämpe, den ödesdigra tvist, hvars förlopp och följder utgör ämnet för den ena af de homeriska dikterna, Iliaden.

Ehuru fordringarne på trohet i äktenskapet icke äro desamma för mannen som för kvinnan räknas det äfven den förre till största heder att visa tillgifvenhet och undseende för sin hustru, och hon är för honom icke den till underdånighet pliktiga tjänarinnan, utan fastmera den likställda följeslagarinnan genom lifvet, fullt så aktad inom den åt henne genom naturen anvisade verkningskretsen som han är inom sin. Såsom de egenskaper, hvilka företrädesvis göra hustrun kär för mannen, framhållas — utom skönhet — godt förstånd och skicklighet i handarbeten. I de skäraste färger har skalden tecknat förhållandet emellan Hektor och hans maka Andromache; den nyss så blodtörstiga kämpen visar sig, då han för en stund återvänder från slagfältet till staden och där sammanträffar med sin hustru och sitt barn, såsom den ömmaste make och fader. I Penelope har skalden tecknat en oförgätlig bild af den trogna och älskande hustrun, hvilken vårdar huset åt mannen under hans tjuguariga bortvaro och ståndaktigt vägrar att ingå ett nytt gifte, så länge det svagaste hopp ännu finnes att han är i lifvet. Den tafva af civiliseradt, i fredliga förhållanden lefvande folk, som skalden upprullar i teckningen af phaiakerna, visar

oss kvinnan i åtnjutande af aktning och frihet. Drottningen sitter under samkvämet i konungapalatsset vid sin makes sida, och, när hon deltagar i samtalet, lyssna de församlade aktningfullt till hennes ord. Hvem minnes ej Homeros' älskligaste kvinnogestalt, den phaiakiska konungadottern Nausikaa? Det finnes ej minsta antydning om att hon lefver under trycket af ofrihet och afspärring. Hon beger sig utan annat följe än några tjänarinnor utom staden för att besörja husets tvätt. Hon besvarar vänligt och utan pryderi den skeppsbrutne främlingens anhållan om skydd, ledsagar honom till staden och visar honom vägen till sina föräldrars hus. Äfven där samtalar hon med honom fritt och otvunget.

* * *

Efter dessa korta antydningar om kvinnans ställning, sådan den framträder i de homeriska dikterna, må vi öfverspringa de århundraden (ovisst huru många), som skilja den tid, som träder oss till mötes i nämnda dikter, från den tid, då historiens dag börjar något klarare belysa det sociala tillståndet i Grekland, nämligen det femte århundradet f. Kr., de persiska krigens, Perikles och de peloponesiska krigets tidevarf, och må vi med afseende på denna tid särskildt fästa oss vid Athen, hvars förhållanden både äro bäst kända och erbjuda största intresset, enär Athen då var den grekiska världens så väl andliga som politiska medelpunkt.

Vi möta här en anblick af helt annan art än hos Homeros. Den athenska borgarinnan lefde i ett tillstånd af ofrihet och underordning, som närmar sig till hvad förhållandet är hos de mohammedanska folken i våra dagar. Vi känna för litet om de mellanliggande århundradena för att kunna utröna hvilka orsaker ledt till en sådan tillbakagång med afseende på kvinnans ställning, samtidigt med att ett väldigt framåtskridande ägt rum i andra afseenden. Det må dock besinnas, att hvad de homeriska dikterna gifva oss är en af den poetiska fantasien skapad idealbild af människolifvet. Hufvuddragen i sin teckning har skalden naturligtvis hemtat från den honom omgifvande verkligheten, men det är icke lätt att urskilja hvilka drag han kan ha tillagt ur egen uppfinning för att göra bilden i hans ögon mera poetiskt tillfredsställande. Det är därför ej omöjligt, att kvinnans ställning på skaldens tid varit långt mera ofri och tillbakasatt än den framträder i dikterna. Men oafsedt denna fråga om utvecklingsgången under de föregående århundradena, är det i alla händelser en anmärkningsvärd företeelse, att kvinnans belägenhet varit så

nedtryckt i ett samhälle så utmärkt för hög bildning och ideel lyftning som det femte århundradets Athen.

För att kunna förstå denna företeelse bör man först och främst lägga märke till den hos grekerna, liksom hos romarne och, som det synes, i allmänhet hos folk af den ariska stammen, rådande uppfattningen af *familjen* och *staten* i deras förhållande till *religionen*. Enligt denna uppfattning var familjen en genom bandet af en gemensam religion sammanhållen grupp af människor, hvilken icke blott utgjordes af på jorden lefvande medlemmar, nämligen hufvuderna, som var familjens styresman, hans hustru och afkomlingar, så vida dessa icke (de manliga genom adoption, de kvinnliga genom gifte) öfvergått till en annan familj, samt söners, sonsöners o. s. v. hustrur; den inneslöt också de aflidna förfäderna. Hela följden af släktled bildade ett oupplösligt helt. Familjens aflidna medlemmar troddes från en annan värld ägna deltagande och gifva hjälp åt sina i jordelivet varande ättlingar, men de hade å sin sida anspråk på en viss dyrkan i form af böner och offer från dessa ättlingars sida, en dyrkan, hvars säte dels var husets härd dels de afidnes grafvar. På fortvaron af denna dyrkan berodde deras lycka i den andra världen. Det var därför för den grekiska mannen den heligaste plikt att lämna efter sig afkomlingar för att fortsätta släktens dyrkan af förfäderna, på samma gång som hans eget intresse på det kraftigaste manade honom att på detta sätt tillförsäkra sig själf en lycklig fortvaro på andra sidan grafven. Men endast sådana afkomlingar voro härtill ägnade, som voro födda i ett under religionens hälgd och med vissa ceremonier afslutadt äktenskap; i händelse af barnlöshet i äktenskapet gjorde dock en i en viss religiös form verkställd adoption till fylles för ändamålet. Sedan *staten* uppstått genom en förening af flere familjer, föreställde man sig denna i närmaste analogi med en familj; dess alla medlemmar ansågos härstamma från en gemensam ättfader, för hvilken man fick ett namn genom att bilda ett personnamn af folknamn. Staten hade sina gemensamma gudar, hvilkas dyrkan, om den skulle uppfylla sitt ändamål att tillförsäkra samhället de högre väsendenas skydd, icke fick utöfvas af andra än verkliga statsmedlemmar, d. v. s. sådana som voro födda af en borgare och en borgarinna i ett med de bestämda religiösa formerna afslutadt äktenskap.

Det var därför både ur statens och familjens synpunkt af högsta vikt att medborgarnes blod hölls rent och fritt från all blandning med främmande folk. Hos athenarne synes särskildt den nu skildrade uppfattningen af familjen och staten hafva synnerligen segt bibehållit sig

under deras framåtskridande till en hög grad af civilisation. Det är måhända icke för djärft att i denna omständighet se en bidragande orsak därtill, att det athenska folket uppnådde en så hög grad af både politisk makt och andlig odling, ty historien synes visa, att de folk gå längst, som på samma gång de hafva öppen blick för nya förhållandens kraf, ändock bära aktning för det häfdvunna, särskildt på familjelifvets område. Jämte athenarne må romarne och i nyare tider engelsmännen tjäna som exempel.

Den härskande öfvertygelsen om vikten af medborgarblodets renhet hade helt naturligt till följd, att man icke ville utsätta sig för de faror i sådant hänseende, som ansågs kunna uppstå genom en mera utsträckt frihet för kvinnorna, och att man därför sökte hålla deras lif så mycket som möjligt inom hemmets skyddande murar. I Athen var detta så mycket mera angeläget, som staden på grund af sin ställning som stor handels- och industriort och som politisk hufvudstad i ett stort statsförbund dragit till sig en mängd människor från andra håll, hvilka tillätos vistas på den athenska statens område och där drifva näring, utan att de dock annat än i undantagsfall upptogos till borgare.

Men äfven andra orsaker bidrogo till att nedtrycka kvinnans ställning i Athen på den tid, hvarom nu är fråga. Athen hade under de persiska krigen med ens svingat sig upp till att vara den ledande staten i Grekland. Härigenom kommo statsintressena och de högre kulturintressena att så upptaga den athenska borgarens själ, att där icke blef mycket rum för de tankar och känslor, som ha familjen till föremål. Denna hade för honom endast så till vida någon större betydelse, som den tjänade statens ändamål, hvilket den i främsta rummet gjorde därigenom, att den sörjde för fortplantandet af den äkta athenska stammen. En lätt förklarlig nationalstolthet, som såg i det athenska blodet något alldeles särskildt ädelt och förfinadt, kunde icke annat än leda till en ytterligare skärpt omsorg om detta blods renhet och alltså till ytterligare inskränkning i kvinnornas frihet.

Om några politiska rättigheter för kvinnan kunde under sådana förhållanden icke blifva tal. Hon kunde icke ens blifva myndig inför lagen; därför svarades och kärades inför rätta af fadern för den ogifta dottern, af mannen för hustrun och för den som hvarken hade man eller fader, af någon bland de närmaste manliga anförvandterna. Se vi åter på det enskilda lifvet, så har kanhända icke på någon tid och på något ställe varit mindre utrymme för kvinnans inflytande än i det femte århundradets Athen. Den athenske borgaren tillbragte sin dag

(när han icke var i fält) i folkförsamlingen, i råds-, embets- eller domstolslokalen eller ute på allmänna platser, där statsnyheter kunde uppfångas och statsangelägenheter kunde diskuteras med andra män; i sitt hem var han blott om nätterna och vid måltiderna, hvilka oftast torde varit samkväm med inbjudna gäster, hvarvid husets kvinnor icke tillätos vara närvarande. Tidens litteratur bär också öfverallt vittnesbörd om ett uteslutande intresse för staten och den högre kulturen och om likgiltighet för allt, som angick familjelifvet. Typisk i sådant afseende är det peloponesiska krigets historieskrifvare Thukydidens. Betecknande för hans uppfattning af kvinnan är ett yttrande, som han låter Perikles fälla i ett tal inför athenarne: »den största ära för en kvinna», säger han, »är att blifva så litet som möjligt omtalad vare sig för godt eller ondt». Det perikleiska tidehvarfvets athenare, sådana han tämligen tydlig står för oss i tidens litteratur, har också trots den bildning, den kraft och det fosterlandssinne, som utmärka honom, något hårdt och hänsynslöst, som bland annat visar sig i ett kallt förakt för andra nationers rättigheter och intressen.

Hvad ofvan sagts om de athenska kvinnornas ställning gäller blott om borgarinnorna. Men det fanns i Athen också en annan ganska talrik klass af fria kvinnor, hvilka utgjordes af dem, som voro af utländsk börd, och af de frigifna slafvinnorna. Dessa kunde icke ingå äktenskap med en athensk borgare, men de voro just därför fria från de band och inskränkningar, som borgarinnorna voro underkastade. Tack vare denna större frihet kunde de förvärfva en ledighet och en behagfullhet i umgängssättet, som de i isolering lefvande borgarinnorna icke lätt voro i tillfälle att uppnå; de fingo höra och se mycket mera af världen än de sistnämnda, ja, många bland dem tillägnade sig äfven en högre bildning, som stod i jämnhöjd med de mest bildade männens. Om vi frånze den uteslutande bland dessa främlingar och frigifna rekryterade klass af kvinnor, som sålde sig åt hvem som helst, intogo dessa icke-borgerliga kvinnor en ganska betydelsefull och ingalunda missaktad ställning i Athen. Många bland dem ingingo förbindelser för längre eller kortare tid, ja stundom för lifvet med athenska borgare, och åt dessa s. k. *hetärer* ägnades från männens sida icke blott tillgifvenhet, utan också ofta aktning af annat slag än den som visades borgarinnorna. I dessa hetärers sällskap funno männen hvad deras hustrur och systrar icke kunde erbjuda dem, nämligen behaget af lifliga och bildande samtal och nöjet att höra musik och sång. Det var därför hos hetärerna, icke i familjens sköte, som den athenske borgaren sökte hvila och vederkvickelse efter en åt statsbestyr ägnad dag.

Den roll hetärerna spelade i Athen var således icke ringa. Och ju mäktigare den athenska staten blef, ju större rikedomar samlades där, desto mera strömmade lycksökare dit från andra grekiska länder, men i synnerhet från Mindre Asiens bildade och yppiga städer, och bland dessa befunno sig också många unga kvinnor, utmärkta för skönhet, snillrikt och talanger. (Forts.)

Sven Dahlgren.

Sommarlif.

Vi befunno oss sedan några veckor i Skåne och hade vandrat oss trötta på de vida fruktbara slätterna, beundrat de väldiga sädesstackarna, svalkat oss i bokskogarnes skugga ooh enligt bygdens sed, ätit »mycket mat och god mat och mat i rättan tid», då plötsligen längtan efter en mera kuperad terräng, efter höga berg och djupa dalar, grep oss med makt. Jämtland och Dalarne, Norge och Schweiz hägrade och lockade i sinnen och minnen, och en vacker dag blef den i täta löfmassor inbäddade stugan oss för trång. Vidare horisont och högre vyer skulle vi ha! Alltså kommenderades: klart till packning. Och aldrig blef en dylik order snabbare och lättare utförd. Med en regnkappa och ett par remmar bildades ett litet prydligt väskformigt paket, i hvilket allt vårt Hab und Gut för resan placerades.

Och så bar det af till stationen. Tur och retur Helsingborg—Kattarp—Höganäs gällande ett par dagar, just våra villkor. Visst fick man byta tåg tre gånger på halfannan timme och visst fick man vänta på stationerna för att riktigt lära sig den skånska långmodigheten, men fram kom man ändå till slut.

Vagn till Kullen? Ja, det var inte svårt att få. Skjutsbönder trängde sig omkring oss och åkdonen stodo i rader, de flesta af char-à-bancstypen, utan skydd mot regn och sol, utan ryggstöd, höga och rankiga; att komma upp i dem är nästan lika besvärligt som att sätta sig i sadeln utan kavaljershjälp. Hästen är utmärkt, väl född och väl skött, men så äro vi också i Skåne, skjutskamparnes förlofvade land.

Hvilket nöje det är att rulla fram på landsvägen, att prata med körsvennen och nicka åt de mötande, hur föga man saknar järnvägs-kupéns lyx, om det så vore första klassens sammetsklädda dynor och slipade spegelglas. I blånande fjärran framträda och resa sig höjd-

sträckningar och likasom de gamla grekerna ropade sitt: Thalatta, hafvet, hafvet! så hälsa vi med glädje berget, Kullen, vår längtans mål.

Vid det gamla ståtliga herresätet Krapperup stannade vi för att beskåda dess ålderdomliga, något dystra prakt, och vi häpnade öfver de väldiga stenblock af hvilka uthuslängorna — ekonomibyggnader kallades de af oss, den nya tidens barn — äro uppförda, samt undrade hvad våra dagars strejklystna murare skulle säga om ett sådant arbetsmaterial. Längre bort ligger det modärna Kockenus, erinrande om fransysk chateaustil, friskt och fritt med förtjusande läge i brynet af den höga bokskogen.

Nu börjar vägen att i långa krökningar närma sig hafvet och inom kort är man vid Mölle, ett mellanting af fiskläge, badort och sommarkoloni, liggande på bergets nedersta sluttning, just där vägen börjar att stiga. Det något brokiga intrycket af byn eller hvad man skall kalla den tämligen utbredda byggnadskomplexen, var för tillfället ytterligare förhöjdt genom de fantasidräkter, hvari de unga flickorna voro klädda eller rättare utklädda. Men då äfven ungherrarna visade sig i festdräkt på de flaggprydda verandorna, var det tydligen någon särskild högtidlighet som gick af stapeln. Tackar så mycket! — här ville vi icke stanna, helst som den långa sommardagen ännu hade ett par timmar kvar till aftonen. Villigt gingo vi dock in på skjutsbondens anhållan att vi skulle stiga ur och gå uppför de första backarna, »som herrskaperna alltid bruka», tillade han, synbarligen viss om att detta var en motivering af öfvertygande kraft. Men det visade sig att hans medkänsla var större för hästens än för de resandes ben, ty vi förlorade honom snart ur sikte uppe i bergskrökarna och återfunno honom icke förrän *alla* backarna voro slut — väl en halftimmes promenad. Mödan fick dock sin lön genom den utsikt, som ju högre upp vi kommo, öppnade sig allt mera öfver hafvet, stranden och slätten, och så här från höjden syntes Mölles röda tak, hvita väggar och gröna täppor som en bukett kastad för bergets fot.

Nu voro vi uppe på platån och det gick med starkaste fart på den steniga vägen så att vi ruskades som ärtor i ett såll, till dess vi, fortfarande på herrskapsmanér, kunde vi förstå af kuskens segerstolta min, i skarpt traf med klatschande pisksmällar, rasslande hjul, buller och bång, svängde in på Kullagården. Och hvad är då detta Kullagården, där vägen slutar uppe på bergets krön, på spetsen af dess utskjutande udde? Vill man vara artig, kallar man det för en civilisationens utpost, ett enklare hotell, ett landtligt pensionat; vill man vara ärlig, måste man bekänna att den långa, låga träbyggningen med

skylten »restauration och logis», målad på en smal brädlapp öfver dörren, till sitt yttre närmast liknar en bykrog. Karlar och pojkar, allt annat än välklädda och nytvättade, drefvo omkring knutarna, kringvandrande tyska judar hade slagit upp sina kramlådor, tömda ölflaskor rullade på bänkar och bord, grymtande grisar hördes i betänkelig närhet! — Logis erbjöds oss i en liten sidobyggnad innehållande två rum, och vi kunde af särskild gunst få det inre; ett par herrar skulle komma senare och bo utanför, då all annan utgång än genom fönstret blef afskuren. Vi tittade på hvarandra, men här fanns intet annat val än att vända om samma väg vi kommit eller stanna och gå nattens okända öden till mötes. Och att vända om, då solen just stod färdig att gå ned i hafvet, då aftonskyarna redan började glöda, då fyren på sin branta klippa stod oss så nära — det kunde ej vara tal om något sådant. Man var väl ingen sybarit heller, och en natt är ju ingen evighet!

Alltså afskedades ekipaget och icke lång stund därefter stodo vi utanför det massiva fyrtornet som, likt alla sådana, ger den trygga känslan af samlad kraft. Bakom sig har man den smala bergkammen, som mellan djupt inskärande vikar sträcker sig inåt och nedåt landet, på tre sidor, i norr, öster och väster det vida hafvet, och nedanför vid den stupande strandväggens fot, där Kattegats och Sundets vatten mötas, en krans af lekande, skummiga vågor. Dyningens jämna, rytmiska brus blef som ett eko af kända toner och i den mörknande kvällen tycktes oss att

— hafvet var så härligt,
Och himlen var så skön,
Och alla vackra stjärnor
De skeno klart i sjön.

Den poetiska stämningen framkallade äfven den poetiska friheten, som vi hoppas Topelius nog skall förlåta oss. Men hur härlig än natten var, hur klart än fyrens blänkande öga strålade ut i rymden, blef det dock sent och vi måste gå tillbaka till Kullagården.

Ljus lyste i fönstren och snafvande öfver en hög tröskel stego vi in i det låga matrummet. Här voro tre bord dukade för aftonmåltiden, med tolf platser vid hvarje bord. Några och tjugi gäster, damer och herrar, hade redan intagit sina platser, samtliga, som det tycktes, försedda med briljant aptit och dito humör. Vår ankomst afbröt knappast för ett ögonblick det sorlande samtalet, som med stor liflighet fördes från bord till bord. De flesta voro unga och glada, alla voro bekanta, alla med en utpräglad gemytliguet, som icke läm-

nade något tvifvel om deras respektive nationaliteter; bland alla dessa danskar och tyskar voro vi för tillfället de enda som representerade svenskarna. Vi kände oss dels något bortkomna, dels förvånade, men framför allt roade och det var icke lätt att hålla sig allvarsam. Som allestädes, hvarest man icke får och icke bör ställa allt för stora anspråk på serveringen, höll man sig helst till äggen; det är så trankilt att icke behöfva tänka på några experimenter i den högre matlagningskonsten.

Efter slutad supé samlades alla på den klart månbelysta gården, och här tillkommo några ungdomar, försedda med alpstaftar. Nu måste vi skratta, dessa staftar blefvo för komiska här på detta berg med landsväg upp till toppen. Inifrån huset hördes en något osäker manlig röst sjunga »Brusende vilde ström» med bred dansk accent och känslofullt föredrag, ackompanjerad af ett otroligt dåligt piano. Handklappningar och bravorop blefvo sångarens lön. En gammal fru från Köpenhamn, snakkesalig som de flesta danskor, slog sig ned bredvid oss och började prisa stället alla förträffligheter, men först och sist den goda luften. Och häri hade hon rätt, ty Kullens luft är utmärkt, lätt som fjällets, stark som hafvets, mild som skogens, ingifvande ett posetivt välbehag, en smekning för lungorna. Här menade en tysk ungherre kunde man realisera turnarnes motto, blifva »frisch, frei, froh, fromm» — och äfven han hade rätt.

Småningom skingrades sällskapet, vi uppsökte vårt rum och började vid skenet af ett par omaka ljusbitar inspektera detsamma. Hm! — litet var det som en ångbåtshytt, den ena sängen sned som en källbacke för småbarn, den andra kort så att fötterna skulle få fri-luftsexercis öfver sängkanten; först måste man tvätta tvättfatet och sedan sig själf. Vi undveko att se på hvarandra och började långsamt lösa upp våra remmar. Men då befanns det att vår pålitliga hemtrefnadstomte hade i packningen insmugit det goda lynnets rosenfärgade glasögon och genast fick man en annan syn på saken. Nästan allting har en skämtsam sida och det är inte så konstigt att få den utåt om man bara blundar för motsidan.

Den som somnar med ett leende på läpparna, finner det alldeles i sin ordning att blifva väckt af en solstråle. Högsommarväder, klart, varmt, hvilken tur! Upp och ut redan tidigt på morgonen medan det ännu är tyst och stillsamt på Kullagården, hvarest fällda gardiner vittna om morgonslummerns ljuflighet. Där under det lum-miga trädet vilja vi ha vårt kaffe och dit få vi det ock. Samtidigt upp-dök en karl med sjömansliknande fasoner och började slå sina lof-

var omkring oss. Han såg tydligen, att vi skulle bli ett lätt byte, och så fort han närmade sig och började tala om båtar och segling voro vi också genast färdiga att nappa på hans krok. Men till Arildsläge ville vi på förmiddagen, kunde han föra oss dit? Jo, det gick godt an och för att riktigt demonstrera saken, vätte han pekfingeret i munnen och uppritade därmed på det omålade bordet, bredvid vår kaffebricka, en karta öfver kusten. Ju enklare ju simplare som geografisk lektion betraktadt. Mannen var genast klar till afresan, vi voro också färdiga, han gick före, vi efter och sökte oss ned till stranden utför backar och branter, där knappt en stig fanns. Båten, som låg uppdragen på land, sattes i vattnet, seglet framtogs under en klippvall, men då icke ett spår till brygga fanns, gällde det att dels krypande, dels hoppande från sten till sten och balanserande på lösa brädstumpar praktisera sig ombord. Tänk att det gick, utan att ens skosulorna blefvo våta!

Nu skulle först grottorna besökas, dessa egendomliga formationer, som vågsvallet åstadkommit, hvilka med vilda, djärfva hvalf och pelare framtråda som en arkitekturfantasi, passande för hafstrollens boningar. Sjön bröt sig oroligt därinne bland stenmassorna, det var icke godt att nalkas annat än långsamt och försiktigt roende. När vi kommit ut på friare vatten och seglen blifvit hissade, länsade vi undan för god vind ned mot Skelderviken, och nu ville vi höra sägner och sagor om den underfulla stranden, som vi följde på respektfullt afstånd, men ingenting fingo vi höra; här hade en ko halkat ner och en häst stupat utföre och det var nog bedröfligt, men vackert och rörande var det just ej. En lång historia om en nyligen bortstulen båt kunde ej heller väcka vårt intresse och innan den berättelsen var slut voro vi framme. Om hos den skånska allmogen ännu någon romantik finnes kvar, så hade vi uppsvear ingen slagruta för att locka den fram i ljust. Detta var icke vårt första resultatlösa försök.

* * *

Arildsläge har blifvit kalladt för Sveriges Capri! — det låter just icke anspråkslöst. Grottor besökte vi på ditvägen, det är sannt, det var en likhet; men Kullagrottornas dystra mörker erinrade föga om den blå grottans skimrande färgspel och den lilla fiskarbyn kan blott genom sitt terrassformiga läge påminna om den tjusande ön utanför Napoligolfen. Annars — ju mindre man talar om den saken, ju bättre! Och blott man lösgör sig från

alla Medelhafsreminiscenser, är man gärna med om att prisa Arild, som förekom äfven oss ovanligt inbjudande. Backe upp och backe ned sökte vi oss fram emellan små trädgårdar och byggningar, hvilka lågo på bergsslutningen, utströdda som leksaker ur en träask. Här har en talrik konstnärskoloni slagit ner sina bopålar ock det dröjde icke länge förrän vänner och bekanta påträffades. De ville gärna visa och vi ville gärna se alla Arilds vackraste sidor och så förde de oss ned till stranden, hvarest sönderslitna taggiga klippor bildade grupper, som »verkade dekoration», nästan onaturligt teatraliska, enligt deras mening. Vi lade hufve't på sned och gjorde kikare af våra händer och tyckte så med, ehuru vi nog aldrig på egen hand upptäckt sådana konstiga synpunkter. Vidare genom skog och äng uppåt, ända till den högst belägna gården med det imponerande namnet Himmelstorp, och ut på de skoglösa höjderna, hvarest den purpurskiftande ljungen som en tätt åtsittande dräkt smyger sig efter bergets väldiga lemmar.

När vi kommo ned igen måste vi tänka på att fortsätta vår färd och ville höra oss för om man kunde få besöka grufvorna i Höganäs. Fanns det telefon? *Om det fanns!* — det var också en dum fråga af den som varit med om att i Oviksfjällen uppspara en embryonisk luftkurort dit väg icke fanns, icke ens ridväg, men telefon redan var anskaffad.

Icke kunde vi dock lämna Arild utan att ha sett mor Cilla, hon som för flera år sedan började att hålla mat åt de målare och målariinnor hvilka sommar efter sommar hit återvända och som ännu i utvidgad skala fortsätter denna sin verksamhet. Den lilla, energiska, icke mera unga bondkvinnan är vida känd och förevigad i ord och i bild, men nu hade hennes namn på ryktets och tidningspalternas vingar flugit land och rike omkring. Kungen hade besökt Arild och frukosterat hos mor Cilla, som iförd sin bästa klut, den äkta gamla skånska hufvudbonaden, fick servera den höga gästen. Men mor Cilla visste sin värld. När hon i välmeningens öfvermått klappade kungen på axeln och som tilltalsord begagnade »han», kom hon genast ihåg sig och bad »kunglig majestät» om ursäkt. Det stoltaste ögonblicket var ändå när kungen lofvade skicka henne sitt porträtt och hon nigande undrade om hon skulle vara värdig en sådan nåd. »Jo, mor Cille är värdig», sa kungen — det är minnsann inte många som så fått kungsord på sin värdighet.

Bäst som vi skrattade och skämtade kom vår skjuts, denna gång icke någon kalesch eller droska eller annat utländskt åketyg, utan

en vanlig veritabel bondvagn. Än se'n? Här var inte tid att krusa, tack och farväl, och vi rulla ned åt slättbygden igen från andra sidan af berget, motsatt den på hvilken vi farit upp. På långt håll ser man de många skorstenarne vid Höganäs hvarest de friska vindarna från Öresund ej förmå skingra rökmolnen, ej bortdrifva fabriksluften från de långa gator af arbetarebostäder vi passera. Vid gruföppningen väntade oss en gammal förare, som försåg oss med grufdräkter, dominoliknande fotsida mörka blusar med kapuschong, och framräckte de tända lamporna.

Det är en egendomlig situation att glida ned för schaktet med blott några bräder emellan sig och det mörka djupet, en känsla icke af rädsla men af beklämmande undran, af en slags ängslan för allt det främmande och okända, som skall möta därnere. Hvem har icke läst om, icke hört beskrivas hur det ser ut i en kolgrufva och efter andras skildringar sökt skapa sig en föreställning därom. Det är ingen öfverraskning att finna den stora kolelden då man stannar vid korgstaden, att se de dunkla gestalterna syssla och röra sig däromkring, träda ut i eldskenet och åter förlora sig i mörkret. Men allt är mindre stämningfullt, mindre underbart än man väntat, hvarje sväfvande sago-minne om bergets höga salar med glittrande väggar försvinner, allt är så trångt, så svart, taket ligger så tryckande nära och det fladdrande ljuset från våra lampor gör blott skuggorna ännu djupare. Vi föras genom stallets dubbla spiltrader; af de trettiofyra hästarne äro flera inne, men man ser äm endast som oklara konturer, man hör dem ej röra sig, en och annan vänder blott lugnt på hufvudet då vi gå förbi. Man säger oss att de hafva det bra, att de ej vantrivas och tvina bort i grufvorna, ur hvilka de aldrig mera komma i ljuset, — man blir dock vemodig att höra det. Ute i gångarna möta vi sedan hästar som ensamma återvända från arbetet; vi trycka oss mot väggen och de passera långsamt, spöklikt, nästan ljudlöst, synas ett ögonblick, och drunkna strax åter i natten. Ett slags vagn framföres, två bänkar på hjul, och vi sätta oss ned för att åka framåt, hvart och huru länge veta vi ej, hjälplöst, viljelöst lämnade åt andras ledning. Omkring oss höres icke ett fotfall, icke ett eko, grafvens tystnad råder öfverallt, omedvetet tala vi själfva blott i hviskningar. Slutligen komma vi in i en större ort, hvarest arbetet för dagen nyss upphört och här visas oss huru brytningen tillgår. Här lyckas vi ock att skaka af oss hems kheten och betrakta vetgirigt de många lagren af svartglänsande kol och mattsvarta bergarter, hvilka regelbundet följa på hvarandra. Allt har kolets färg. Upp-

kallande alla våra ofullständiga kunskaper om sigilliarier och ormbunksskogar, om träd högre och skönare än våra ädlaste palmer, börja vi utbyta funderingar om växtaftryck och försteningar. Den gamla föraren hörde på, men skakade på hufvudet åt våra frågor. Sådant där brukade nog herrarne tala om, själf visste han endast besked om grufdriften, om det olika värdet af de olika kolflötsarna, om den eldfasta leran som för Höganäsverken är af så stort värde, om arbetstiden och arbetslönen och mera sådant. Och det kunde han godt veta, ty han hade kommit ner i grufvan som barn och var nu en femtioårs man. På återvägen kommo vi till afplankningar med dörrar vaktade af halfvuxna gossar, hvilka buro små lampor fästade i mössan; de öppnade dörrarne för oss utan ett ord, allvarsamma, tigande, gnomlika. Med en känsla af lättnad återsågo vi den glödande gnistrande elden vid uppföringsschaktet. Nu voro vi snart uppe igen och aldrig hade väl solen lyst så klart, aldrig hade träden syns oss mera gröna, himlen mera blå!

Höganäs är ett samhälle med omkring 4,000 innevånare och då man ser dess torg och öppna platser, tror man sig vara i en stad och den icke en af de minsta i vårt land. Här mötte också den urbana civilisationens förfining, här funnos prydliga hus, vackra blomstergrupper, plaskande fontäner, med intelligens och skönhetsinne ordnade hem och parker. Här bjödos vi på doftande rosor och svällande drufvor, här fingo vi höra om bruksbefolkningen, om deras lefnadsvillkor och familjeförhållanden, deras sorger och fröjder, om skolor och sjukvård och mångt och mycket annat som lifligt intresserade oss. Vår färd var i sanning rik på omvexling och kontraster, det kunde ej förnekas.

Från järnvägen sågo vi ånyo de vidsträckta åkerfälten, välskötta som trädgårdar, hvilka genomskäras af banan, tunnland efter tunnland, kilometer efter kilolometer, med talrika flockar af betande boskap hvilka kunde räknas i hundratal — och vi tyckte att allt detta var godt att hafva på denna sidan om sundet och gladdes åt moder Sveas rika kornbod.

Hem kommo vi trötta, dammiga, hungriga, belättna, trygga i medvetandet att väl hafva begagnat vår tid. När vi sedan talade om Kullaresan, och det hände ofta, blef refrängen alltid densamma: det *var* en treflig trip! — och vi minnas dessa dagar som de bästa af vårt korta sommarlif.

Litteratur.

Osynliga länkar, berättelser af Selma Lagerlöf. Andra upplagan. Albert Bonniers förlag

Dessa berättelser äro alla stämplade af fantasiens Sturm und Drang, af subjektivitetens mod, och af naturkänslans protest mot förkonstlingen, och därigenom är denna samling i ton och uppfattning närsläktad med Gösta Berlings saga, författarinnans första arbete.

Legenderna äro de bästa af samlingens berättelser. De äro symboliska, och verkligheten behandlas som omklädnad för den lyriska stämningen. Denna stämning kommer här fullt och obetvingligt fram. Då blir också ramen för skildringen helst den tid, där man friast kan omdikta förhållandena efter eget godtycke eller med andra ord: sagotiden. Författarinnan finner i en af dessa berättelser världens uppehållande makt i kärleken. *Legenden om fågelboet* handlar om, huru den gamla förtorkade eremiten bara vill förgöra världen, ända till dess han finner domedagshistoriens fördärbringande spöke förintadt af ett ärlepar, som bygger fogelbo i hans hand, där han som pelarhelgon står färdig att nedkalla Sodoms och Gomorrhas eld öfver ett obotfärdigt släkte.

I en annan berättelse söker hon rättens stora hemlighet. *De fågelfrie* är en djupsinnig berättelse om tvenne fridlösa, som bygga hjonelag, den ena en kärnnatur, en bonde, som för att hämna sin egen ära blifvit mördare, den andra en zigenarnatur utan alla moraliska begrepp, en fiskarpojke, hvars mor är af tatarblod och alltså häxa enligt folktron. När kamraten bibringar honom lärdomen om en vedergällning som universums lag, om straffet som en följd af hvarje brott mot världsordningen, och så till slut berättar sin egen historia om hämnden, som han tog på sin älskades bakdantare, en munk, då ser den unge i sin äldre kamrat brottslingen, som förtjänar dö, och han anger honom. Vid Berg Reses lik bekänner han då, att han dödadt den, som lärde honom, att »jordens grundval heter rättfärdighet». Ökenstämningen hos dessa båda ensamma, ur samhället utskjutna, som stå ansikte mot ansikte med naturen, är väl återgifven.

Stenkumlet är en annan forntidssaga. Stenkumlet säges vara gamla kung Atle, men stenkumlet är egentligen stenkungen i ditt eget bröst, egoismen, som förstenaar, och för denna stenkung blir kvinnan i berättelsen ett offer. Han griper henne och krossar henne.

Fantasiens rätt att njuta och tro på lifvet är ämnet i *Petter Nord och fru Fasta*. Fru Fasta är lifvet själf med träl och släp, och Petter Nord är värmlandspojken med fantasiens åtrå efter allt det härliga här på jorden, efter lifvets solsida. Men Petter Nord kommer på nattsidan i stället, när han stulit femtikronan från principalen. Han vill hämnas all den förödmjukelse, som sedan öfvergår honom, på denne, men när det kommer till stycket, måste han förlåta äfven honom. Hur den gulbleka fru Fasta än predikar, tror han henne dock ej. Denne lustige värmlandspojke, ett världens barn med brusande lifslust, som ej vill ha med fru Fasta att göra, som vill dansa värmlandspolska och vara sällskaplig, är förträffligt tecknad. Hur olycklig är han ej på verkstaden! Där var det förbjudet att tala »och däraf kom han i tiggarevanor. Han gjorde inga uppfinningar mer, ty sedan han skulle sköta fjädrar och hjul på allvar, var det ingenting roligt med dem längre — —. Han hade inga rättor, inga ekorrar, alls intet att leka med. Han hade inte tid, han förstod, att allt sådant var bara onyttigt, och han tänkte med förfäran på den tid, då han ännu slogs med gatpojkar».

Dunungen är allmänt och med rätta ansedd som samlingens pärla. Dunungen är ett sextonårigt barn, en jungfru, en blomknopp, som hvem som helst kan bryta. Hennes friare och fästman, den ståtliga Mauritz, är en ung man, odrägligt själfbelåten, som majestätiskt beskyddar henne. Han har en onkel, patron Teodor, och till denne reser det unga paret i förhoppning att beveka honom att försörja Mauritz. Den rike ungarlen befinnes vara ett naturbarn med humoristisk skeptisk uppfattning af världen. Hjälten i glada ungarlsgillen, känner han sig med ens ung på nytt vid beröringen med den unga flickan, äfven hon fattar kärlek för honom, och det slutar med att hon afskedar fästmannen.

Man finner af dessa berättelser, huru pliktbegreppet trängt sig in i Selma Lagerlöfs skriftställareskap. Man spårar här visserligen intet formpedanteri med ideela begrepp, men däremot alltid en moral i berättelsen. Ja, till och med fantasimänniskan Petter Nord uppfattar det som en *plikt* att vara lycklig, att vara stämningmänniska. Om man i Gösta Berlings saga tyckt sig finna, hurusom författarinan ansåg diktarnaturerna som mänsklighetens öfverklass, skulle man nu snarare vilja säga, att hon fattar reflexionsmänniskorna eller moralisterna som denna öfverklass. Det är alltså ett omslag man märker i detta nya arbete. *Var talet om diktarnaturens öfverklassställning en hyllning åt stämningarnas mångguderi, är tron på

moralistens obevekliga credo åter en hyllning åt begreppets mono-teism.

Den rätta episka mångfalden kommer på detta sätt ofta ej fram i teckningen af personer och karakterer, och vi få i stället för en berättelse en fabel, ett lyriskt utbrott af författarinnans eget sätt att se världen. Det hela verkar mer som allegori än verklighet. Man märker ett modernt uppfostradt sinne, som gör revolt mot natur-anomalierna. Hennes eremit blir omvänd af fågelparet — ett riktigt pelarhelgon skulle knappast ha blifvit det. Här kan dock gärna symbolen få vara symbol, allegorin har rätt att vara overklig. Värre är det i de moderna berättelserna. När patron Teodor i Dunungen går ut i natten och känner ånger öfver sitt föregående lif bland glada dryckesbröder och samvetskval öfver sin önskan att bli förenad med flickan med de klara ögonen och det rena hjärtat, från hvars hjärtetron han totalt förjagat högädle hr Mauritz, har han en rädsla för sig själf, som hos honom knappast är naturlig. Hans ånger och hans sorg äro en Hamlets, men hans föregående lif var bellmanskt. Vi äro nu försäkrade om att deras äktenskap skall blifva ett mönster-äktenskap, men skulle vi själfva fått gissa, hade vi kanske snarare trott, att den lilla Dunungen skulle fått höra glaset klinga i sitt nya hem mer än det precis var henne angenämt.

Denna konstruktion till förmån för det moraliska intresset beror troligen därpå, att Selma Lagerlöf är en allt för lyrisk natur för att — ännu åtminstone — ha lärt sig diktarens konst, resignationen under naturens lagar af orsak och verkan.

* * *

Vi införas af Selma Lagerlöf i konflikter af den mest allvar-samma natur, konflikter, hvilka ofta skildras med verkligt öfverlägsen konst. Hon älskar naturvildheten både hos natur och människor, det djupa och dunkla, den svårmodiga naturstämningens rufvande tystnad, den ensamma skogsbäcken eller skogstjärnets ängsliga mörker. Också människan är för henne en gåta med outtalade begär och begrafna lidanden, där t. o. m. fantasiens glada lek är en lek med elden, barnets lek eller okunnighetens glada sorglöshet. Fantasiens yrande djärfhet är blott en omklädnad för begärens vilda lust. Och det är ur detta temperament, aningens drömlynne, författarinnan därför har lätt att framlocka sagoskymningen och få dess hemsighet öfver sina taflor.

Allt detta hos författarinnan är natur, men där bredvid finns det en kulturens protest, som ej alltid är konstnärlig. Hon ser nämligen

detta oreflekterade, denna lifskraft, som bryter bojer och band, alltför genomgående som en samvetets och den moraliska känslans protest, liksom om den enskildes samvete verkade med samma regelbundenhet som den riktiga slutsatsen i en moralisk katekes. När den enskildes rättsbegrepp äro så ofullständiga som de onekligen äro, är det ej alltid säkert att det moraliska medvetandet — det skuldtyngda sinnet — följer den brottslige eller kanske ens straffar honom. Det är därför det godas seger i *hvarje enskild situation* här i lifvet blir så högst problematisk. Det är därför också det ideala samvetet är så ytterst sällsynt, och vi, trots det att vi ha den *ideala* samvetsregeln, »allt det I viljen människorna skola göra Eder, det gören I ock dem», så ofta se brott begåna mot sådana regler.

Som Selma Lagerlöfs fara se vi icke den torre moralistens likformighet, men däremot ett slags underverkstro på det godas seger, på samvetsmaktens allestädes närvaro i hvart särskildt fall. För henne är svårigheten icke att uppfatta de olika människornas speciella egenomlighet skarpt, men att hålla karaktererna konsekvent d. v. s. ej låta dem gå utom sin ram. Hon tror för mycket på den hänfödda stämningens eggelse och förmåga att omgestalta. Hon gör allt för stora eftergifter åt möjligheternas makt. Diktaren, som vill uppfatta objektivt, måste se lifvet utan konstruerad symmetri och harmoni. Diktaren måste se i lifvets förhållanden karakterer, som ha gränser, hvilka ingen makt på jorden kan bringa dem att öfvergå. Likasom det finns stora och goda karakterer, som äga ett *outplånligt* särmarke af en stor egenomlighet, så finnas där ock lika obevekliga onda och små, hvilkas litenhet och begränsning snarare är deras öde än deras fel. Den vanliga förklaringsgrunden, bristen på viljans fasthet, räcker ej till för dem. Lika ofta, kanske oftare, är deras skuld en andlig döfhet och blindhet, en abnormitet i den moraliska synapparaten och synförmågan. Att icke finna någon deus ex machina i karaktersteckningen är den moderne författarens svåra konst. I »En fallen kung» har författarinnan frigjort sig från alla nemesibegrepp, och därför blir effekten här så slående. Där skildrar hon ett mänskligt nederlag, som är så fint gripande, därför att däri ligger denna slumpens ironi, som krossar människans drömbyggnad med samma lätthet som ett korthus, och fast den är lika grann som detta. Storheten »kungen» är helt enkelt en handverkare, som orättvist misstänker sin hustru för otrohet, ger sig af från henne för att inbilla henne, att han är borta, och så predikar sig själf varm om sitt eget lidande, till dess han blir något stort i egna och andras ögen. Han har förmågan att hänföra

andra med sin sorg och så får han veta, att han endast misstagit sig, att hustrun *var* honom trogen, att allt var en fantasibild, en dikt, hvarmed han undfägnat sitt sjuka hjärta. Men i samma ögonblick försvinner tron på honom själf som på något stort. Han är »den vanlige», och hans vältalighets slussar äro tillslutna inför denna prosaiska upplösning på hans lifs sensationsdrama. Sensationsskådespelaren inom honom är död — ord fattas honom, när känslor fattas honom, och han återgår till sitt förra intet.

Denna historia är skriven med en sådan kraft, att man helt och hållet ryckes med. Stilen, som är extatiskt öfverspänd, är så närsläktad med ämnet, att jag har svårt att underskrifva kritikens förkastelsedom öfver den. Däremot har Selma Lagerlöf i sin stil trots dess yppiga färgrikedom dock ett manér, som ganska ofta minskar dess verkan. Adjektiven må vara huru målande som helst, denna störtsjö af beskrivande egenskapsord är icke naturintryckets sätt att ge luft åt sina upptäckter. Om Kielland och Jakobsen ha gjort på samma sätt, förminskar det ej felet, ty det är alltid ett fel att låta folkvisan slå koloraturdrill. Selma Lagerlöfs nya samling är i alla händelser ett nytt bevis på hennes stora originalitet och ett betydligt framsteg i konstnärligt smidig stil.

Hellen Lindgren.

Från skilda håll.

Sverige. »*Stockholms internationella lärarinnehem*» kommer definitivt att öppnas på nyåret. Redan i höst har emellertid lokal blifvit hyrd, 26 Kungsgatan, hvori föreståndarinnan, m:lle Louise André, tagit sin bostad. Ett par pensionärer torde redan nu i hemmet blifva mottagna.

*

Kvinnan och trädgårdsskötseln. I allt vidare kretsar, och det med rätta, har på de senaste åren intresset för trädgårdsodlingen spridit sig i vårt land. Hittills har det dock förnämligast varit mannen, som ägnat något allvarligare studium åt denna viktiga näringsgren. Flere gånger har Dagny sökt att väcka kvinnans intresse för trädgårdsodling. Nu synes äfven den tanken hafva upptagits af andra trädgårdsodlingens vänner. Vid det i sammanhang med trädgårdsutställningen i Göteborg i höst samlade mötet framhöllo nämligen flere talare, att det först och sist gällde att få den på landsbygden bosatta kvinnan med i arbetet.

I detta syfte grundlade redan år 1888 herr R. Abelin Norrvikens trädgårdars elevskola. Genom understöd af Östergötlands och Uplands hushållningssällskap har herr Abelin satts i stånd att mottaga några obemedlade trädgårdselever för sommarkurser. Äfven bildade kvinnor få, som bekant, i herr Abelins trädgårdar tillfälle att närmare sätta sig in i trädgårdens rätta skötsel.

Platser finnas ännu lediga till den nya kurs, som tog sin början den 1 oktober. Det vore glädjande om allmänheten ville visa hr Abelins trädgårdar det intresse, som de verkliga förtjäna.

*

Handarbetets vänner. Ett textilföremål, som under denna vår och sommar tagit många af Föreningens skickligaste krafter i anspråk, var den afdelningsskärm i gobelinväfnad, hvilken skänktes till danska kronprinsparet såsom silfverbröllopsgåfva af fyratio svenska damer på initiativ af grefvinnan M. Bonde och friherrinnan S. Beck-Fris. Denna afdelningsskärm är det betydligaste arbete i denna konstart, som utgått från föreningen Handarbetets Vänner.

Kompositionen är utförd af fru A. Boberg, f. Scholander, och väfnaden af Handarbetets Vänners skickligaste gobelinväfverska, Karna Nilsson, jämt tre andra af föreningens väfverskor.

*

Sjuksköterskors anställande å landsbygden var bland andra ämnen föremål för diskussion vid svenska provinsialläkareföreningens nyligen hållna årsmöte i Stockholm. Denna för hela vårt land så viktiga reform inom sjukvården har redan inom vissa provinser omfattats med intresse och anslag för utbildande af för ändamålet lämpliga sjuksköterskor ha beviljats af en del landsting. Doktor Nils Englund har i väsentlig mån förtjänsten af att ha bragt frågan närmare sin lösning förnämligast genom sina sårrika broschyrer i ämnet. En dylik broschyr med titel: »Om sjuksköterskors anställande å landsbygden» utdelades på ofvan berörda möte.

I fråga om landstingens anslag intages främsta rummets af *Halands* landsting, som beslutat att anställa en skolad sköterska inom hvardera af länets 5 provinsialläkaredistrikt med en lön af 500 kr. jämt vissa andra förmåner. *Vesternorrlands* län har äfven tagit ett godt steg i önskvärd riktning genom att anslå 200 kr. åt hvar och en af länets kommuner, som själfva vilja bidra med minst 100 kronor till sköterskas aflöning. Dessutom hafva *Vesternorrlands*, *Gefleborgs*, *Kopparbergs*, *Linköpings* och *Malmöhus* landsting gått i författning om utbildande af sköterskor vid sina resp. länslasarett.

*

Medicine kandidaten fröken Anna Stecksén tjänstgör under innevarande hösttermin vid Karolinska Institutets patologisk-anatomiska institution såsom e. o. amanuens, med åliggande att biträda vid de grundläggande studierna i allmän patologi för medicine kandidatexamen.

C. E. LAGERSTRÖM,

Sybehörs- & Modeaffär,

18 *Götgatan 18.*

18 *Humlegårdsgatan 18.*

Kruses Pensionat & Hôtel

Klarabergsgatan 52, Stockholm,

två minuters väg från Centralstationen, erbjuder såväl enkla som eleganta rum n. b. eller 2 och 3 tr. Pris: från 1: 25 per dygn. — Ref. *Med. Doktor E. W. Wretling*, Stockholm, *Doktor H. Åkerström*, Upsala m. fl.
Vaktmästare möter vid stationen.

Nya Hushållsskolan

(för bildade flickor). Grundad 1881.

Föreståndarinna: **Fröken H. Cronius.**

Nya Hushållsskolans Matsalar

Vestra Trädgårdsgatan 19.

OBS! Särskild matsal för fruntimmer.

Fruntimmer,

som önska olycksfallförsäkra sig uti
Bolaget FYLGIA

kunna hänvända sig till

AMELINE STERKY.

Adress: *Stockholm, Döbelnsgatan 1 A.*

Träffas därstädes mellan 10—11 f. m. och 5—6 e. m.

OBS!!

Stort lager af
Barnkläder för alla åldrar,
till och med 16 år.

*Goda tyger! Nya, smakfulla modeller!
Billiga priser!* Allm. Telefon 68 40.

2 *Stora Vattugatan 2,*
hörnhuset vid Brunkebergstorg.
10 *Bazaren å Norrbro 10.*
H. NYSTRÖM.

Läderplastik.

Alla slags verktyg för läderplastik säljas billigast hos

PER FROM, Stockholm,
54 Müstersamuelsgatan 54.

OBS! Saxar och knifvar slipas.

JAKOB KULLE, 36 Drottninggatan 36

Svenska Konstväfnader och Broderier.

Egna originalmönsterarbeten. Alla slags materialier.

Väfnader till alla ändamål.

Ylle- och Bomullsförkläden.

Svenska Mönster i färgtryck. — 36 blad å kr. 7: 50.

C. ROSÉNS ATELIER

Drottninggatan 10, 3 tr.

Telefon 58 16.

1:sta klassens Fotografi-affär!

Äkta
COLLODIN.
Tillförlitligaste

och af Tusentals personer bepröfvadt medel mot liktornar, vårtor, hudhårdnad och nageltrång.

Obs. alltid denna inregistrerade etikett som garanti för varans äkthet.

INTYG:

Undertecknade, som använt Herr Axel Litströms Collo-din mot liktornar och kylknölar, ha funnit medlet fullt motsvara sitt ändamål, och kunna det derföre hos enhver till det bästa rekommendera. Amål den 3 maj 1886.

I. G. Geijer. A. Ljungberg,
Rådman.

Undertecknad, som varit besvärad af en mängd vårtor, har genom användandet af »Collodin» från Apotekaren Herr Axel Litström i Falun, blifvit från dem helt och hållt befriad; hvarföre jag omnämnda medel hos enhver till det bästa rekommenderar.

Motala & Nykyrke d. 27 aug 1886. August Axén, Handlande

Säljes hos Parfym- och Bokhandlare i flaskor å 60 öre och 1 krona.

Franko mot 1 kr. 20 öre.

AXEL LITSTRÖM, Falun.

Tvätta med luft!

Nutidens mest sensationella o. praktiska uppfinning!

Pneumatiska handtvättmaskinen UNDINE.

Patenterad i alla länder.

Enklaste, bästa och billigaste tvättmaskin i världen.

Pris pr styck blott 6 kr.

Rengör tvätten förvånansvärdt lätt; skonar tvätten såsom ingen annan metod; undantränger blixtnabbt alla andra tvättmaskiner. Sparar arbete, sparar tid, sparar penningar!

Generalagentur för Sverige:

JOSEPH LEJA,

Kongl. Hofleverantör.

Underagenter antagas å alla platser.

MACK'S

Dubbel-Stärkelse

Det bekvämaste och snabbaste sättet att med ringa möda stärka *kragar, manchetter* o. d. så att de få utseende af nya är att uteslutande använda Mack's Dubbel-Stärkelse. Hvarje försök leder till fortsatt bruk. Fås öfverallt. Uppfinnare och ende fabrikant H. Mack, Ulm v. D.

Ett säkert medel att stärka kragar, manchetter o. d. så att de blifva som nya. På grund af de stegrade fordringar man i våra dagar ställer på linne med afseende på styfnad och glans, har man mångfaldiga gånger sökt förbättra den enkla risstärkelsen genom att uppblanda densamma med borax, gummij, vax etc. dock lyckas detta endast genom öfning och erfarenhet i tillblandningssättet. Härtill kommer att mången husmoder, oaktadt ihärdiga bemödanden, känner sig besviken och längtar efter ett bättre och säkrare sätt. — Detta sätt finner man blott genom begagnandet af **Mack's Dubbelstärkelse**, ett absolut tillförlitligt och fullkomligt tillredt stärkelsemedel, hvilket innehåller alla nödiga beståndsdelar i välafvägda proportioner, äfven sådana som framkalla en glänsande yta. Genom detta medel kunna kragar, manchetter o. d. stärkas så väl att de blifva som nya. Användandet af denna stärkelse är ytterst enkel.

Trädgårdskurser

för

kvinnor

börja åter vid Norrvikens trädgårdar, adress *Åby*, den 1 Okt.

Närmare meddelas å Fredrika-Bremer.Förbundets Byrå, Stockholm eller af Direktör R. Abelin, Norrvikens trädgårdar, *Åby*.

Kurser i huslig ekonomi.

Vid Östermalms högre läroanstalt för flickor, Kommendörsgatan 13, meddelas undervisning i hushållslära med öfning i matlagning, bokföring, handarbete, stillära m. m. I hvarje grupp högst sex elever.

Anmälningar mottagas i skolhuset kl. $\frac{1}{2}$ 12— $\frac{1}{2}$ 1 midd. och af Föreståndaren Dr E. Schwartz. (G. 20246)

Uppllysningar om för kvinnor tillgängliga arbetsområden lemnas af Fredrika-Bremer-Förbundet, 54 Drottninggatan, 1 tr.

Annonser för DAGNY

upptagas af

fröken Ingeborg Bergström, 31 Östermalmsg., f. d. 28.

Winborgs LACTOSERIN-CACAO

Välsmakande, kraftigt närande, hälsosamt!

Förordad af professörerna Olof Hammarsten, C. E. Bergstrand, med.
dr Ch. Em. Hagdahl m. fl.

Hälsovämen, tidskrift för allmän och enskild hälsovård, ytttrar i
sitt nummer för den 1 februari följande:

»Särdeles närande och värderikt såsom ett koncentreradt
och smaktligt näringsmedel är äfven den i
handeln hos oss införda lactoserincacao.»

Pris pr burk om

1/2 kilo kr. 2,50; 1/4 kilo kr. 1,30; 1/8 kilo kr. 0,70.

Erhålles hos hrr specerihandlare samt i parti hos

Th. Winborg & Co., Stockholm.
Kongl. Hofleverantör.

Wimans Spisar

för ved och torf.

Vedslöseri omöjligt. Ugnarne icke belagda med någon lera, steka och
grädda utomordentligt jemnt, väl och fort. Inga »brännplåtar» att förnya.
De yppersta intyg från hela landet. Kanna ses i verksamhet och provas å

Ingeniör E. A. WIMANS Utställning och Försäljning,

17 Fredsgatan 17, Stockholm.

Gunilla Viléns Handarbets-Atelier,

46 Klarabergsgatan 46.

Grundlig och praktisk undervisning lämnas elever i alla slags handarbeten. Kurs,
omfattande 50 tim., 15 kr., en lektion, 2 tim., 75 öre. Resande i Stockholm uppmärk-
sammas på min Handarbets-Atelier såsom särdeles lämplig därigenom, att eleven själf
får bestämma lektionstiden från 9 f. m. till 5 e. m.

OBS! Beställningar emottagas för uppritningar, monteringar samt förfärdigande
af linneutstyrslar.

Hygieniska Skodon tillverkas för Herrar, Damer och Barn.

OBS! Prisbelönta af Dräkt-Reformföreningen.

Skodon tillverkas äfven efter modern fason.

Allt arbete utföres noggrant och af bästa materiel.

Reparationer verkställas väl och på bestämd utlofvad tid.

P. GUST. PETTERSSON,

52 Drottninggatan 52.

August Bergin & Co

Magasin för Speglar & Tafvelramar

STOCKHOLM

22 Lilla Vattugatan 22.

Allm. Telefon 51 79.

Från Fosterlandsstiftelsens förlagsexpedition har nyss utkommit:

Några tilldragelser ur

Baron H. H. von Essens lefnad.

Meddelade af honom själf.

I.

Pris: 1 Krona.

(S. T. A. 10806)

Anmälan.

Dagny, som under år 1894 fortfarande kommer att verka för **Fredrika-Bremer-Förbundets ändamål: "en sund och lugn utveckling af arbetet för kvinnans höjande i sedligt och intellektuellt såväl som i socialt och ekonomiskt hänseende"**, anmäler härmed sin 9:de årgång. På samma gång tidskriften i främsta rummet vill sträffa att fullfölja detta sitt program, skall densamma därjämte allt framgent följa den nyare litteraturen, särskildt sådana dess alster, hvilka beröra sociala och sedliga frågor, meddela kortare berättelser, biografiska och historiska utkast, öfversikter m. m.

Dagny redigeras under år 1894 af fröken **Lotten Dahlgren** jämte en af Fredrika-Bremer-Förbundet utsedd **Redaktionskomité**, till hvilken, under Förbundets adress, alla meddelanden rörande tidskriften böra ställas. Fru **S. L—d Adlersparre** vill, när tid och krafter det tillåta, lämna ett och annat bidrag.

Dagny utkommer med åtta häften om två tryckark.

Priset för hel årgång blir fortfarande:

För medlemmar af Förbundet kr. 2,50.

För icke medlemmar » 4,00.

Förbundsmedlemmar prenumerera å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå, 54 Drottninggatan, personligen eller medelst postanvisning. Icke förbundsmedlemmar kunna prenumerera dels vid alla postanstalter i riket, dels på förbundsbyrån, dels äfven hos hrr bokhandlare.

Lösnummer kunna erhållas å Fredrika-Bremer-Förbundets byrå till ett pris af 60 öre för enkelhäfte.

Barnängens Patenterade Mjölktvål.

(Patent n r2290.)

Redan i äldsta tider var mjölken uppskattad som ett framstående toalettmiddel till hudens förskönande, och nutida mejerskors fina hy och vackra händer utgöra talande bevis på medlets förträfflighet.

Barnängens Mjölktvål är efter en patenterad metod direkt framställd från naturlig mjölk, hvadan densamma ovillkorligen gör hyn och huden *vit, vacker och smidig*, hvarom en och hvar kan öfvertyga sig genom någon tids daglig användning.

Obs. I följd af patentet kan ingen mer än vi framställa denna tvål.

Obs. Etiketterna (med björnstämpeln och Barnängens namn) äro inregistrerade.

Barnängens Tekniska Fabrik, H. Maj:t Konungens Hofleverantör, Stockholm.

Stockholm, Aftonbladets tryckeri 1894.

Sparsamma Fruar!

OBS!

Gardiner i fornordiska färger och kemisk tvätt, beredning och prässning verkställes. Profver och pris-Mattor väfvas. All slags färgning och kemisk tvätt, beredning och prässning verkställes. Profver och pris-uppgifter på begäran. Gods afhämtas afgiftsfritt från hemmen, ångbåt och järnvägsstation.

Goda varor! Billigaste priser! Reel behandling!

Rikstel. 163. Allm. Telefon 7653.

HILDUR ANDERSSON,

ingång från Oxtorgsgatan.

Stockholm

Ull och Stöckylle emottages till spånad af all slags garn, väfnad af tyger för såväl hand som maskin, Schalar, Filtar, Plaids, Doffel, Kläden till herrkostymer m. m. OBS! Gardiner i fornordiska färger och kemisk tvätt, beredning och prässning verkställes. Profver och pris-Mattor väfvas. All slags färgning och kemisk tvätt, beredning och prässning verkställes. Profver och pris-uppgifter på begäran. Gods afhämtas afgiftsfritt från hemmen, ångbåt och järnvägsstation.